

MUHAMMED SAİD RAMAZAN EL-BÛTÎ'NİN HAYATI, ESERLERİ, İLMÎ KİŞİLİĞİ VE FIKİHÇİLİĞİ*

Mahsum ASLAN**

Özet

Cizre bölgesi, tarihi boyunca hayatın bütün alanlarında mümtaz şahsiyetler yetiştirmiştir. Bu şahsiyetler arasında özellikle İslâm âlimleri, önemli bir yer tutmaktadır. Bu âlimler arasında el-Kâmil fi't-Târîh adlı kitabıyla meşhur, büyük tarihçi İbnu'l-Esîr, ünlü kırâât âlimi Ebu'l-Hayr Muhammed el-Cezerî, bilim adamı Ebu'l-İzz b. İsmail er-Razzâz el-Cezerî (v.1206), son dönemlerde de Şeyh Ahmed el-Cezerî, Molla Ramazan el-Bûtî gibi daha birçok âlim yetişmiştir.

Muhammed Said Ramazan el-Bûtî bu değerli âlimlerden birisidir. İslâm âleminde en çok fıkıh, davetçi kişiliği, eserleri ve siyasetle olan ilişkisiyle gündeme gelmiştir. İlmî birikimi, eserleri ve savunduğu fikirler nedeniyle onu Gazâlî'ye benzetenler olmuştur. Makalemizde dinî ilimlerin birçoğunda eserler kaleme alan Bûtî'nin kısaca hayatı, ilmî çalışmaları ve en çok temayüz ettiği alan olan fakihliğini ele almaya çalıştık.

Anahtar Kelimeler: Bûtî, fıkıh, Şâfiî, içtihat, maslahat.

***

* Bu makale "Muhammed Said Ramazan el-Bûtî'nin Hayatı, Eserleri, İlmî Kişiliği ve Fıkıhçılığı" adlı yüksek lisans tezinden (Dicle Üniversitesi SBE, Diyarbakır, 2014) özetlenmiştir.

** Dicle Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Araştırma Görevlisi.

The Life, Works, Scientific Personality and Islamic Jurist Practices of Mohamed Said Ramadan Al-Bouti

Abstract

Cizre (Jazira) region has been home for eminent personalities in all fields throughout the history. Among them Islamic scholars hold an important place. These scholars include the great historian Ibn al Asir famous with his book el-Kâmil fi't-Târîh; famous recitation scholar Abu'l Haidar Muhammad al Jazari, scientist Abu'l Izz ibn Ismail al Razzaz al Jazari (d.1206) and recently Sheikh Ahmad Al Jazari and Mullah Ramadan al Bouti.

Muhammad Said Ramadan al-Bouti is one of these eminent scholars. He is known in the Islamic world with his expertise in the Islamic law (fiqh), his inviting personality, his works and his relations with the politics. He has also been likened to Al Ghazali for his scientific accumulation, works and the ideas he believed. In this article Bouti is being dealt in terms of his brief life story, scientific works and his expertise in Islamic law as his most prominent characteristic.

Key Words: Bouti, Islamic law (fiqh), Shafii', precedent, affair.

Giriş

Bûtî'nin, akademik hayatı boyunca başlangıcından vefatına kadar televizyon, radyo, internet ve kitapçılarda hatip, vaiz ve yazar olarak her türlü iletişim aracında görüldüğü söylenebilir. Hem Suriye'deki Mevlânâ Rifâî, Tengîz ve Emevîye Camilerinde hem de şehit edildiği İmân Mescidi'ndeki vaazlarını, konuşmalarını ve derslerini cami ve avlusuna sığmayacak kadar kitleler, dinlerlerdi. Avrupalı Araştırmacı Andreass Christmann, dînî prensipleri uygulamayanların ve hatta gayri Müslimlerin bile Bûtî'yi

dinlediklerini, onun diğer âlimlerden farklı özelliklerini öğrenmek için çeşitli faaliyetlerine katıldıklarını ifade etmektedir.¹

Dubâi Kur'ân'a Hizmet Kurulu'nun 2005 yılında her yıl İslâm dünyasından bir âlime verdiği "Örnek İslâm Âlimi" ödülüne layık görülen Bûtî, ayrıca Ürdün Kraliyet Akademisi'nin İslâm dünyasında en etkili 500 şahsiyeti seçmek gayesiyle 2012'de düzenlediği ankette 22. sırada yer almıştır.²

İtikatta Eşarî kelim kolünü benimseyen Bûtî, bu zeminde Selefilige karşı eleştirileri ile bilinmektedir. Fıkıh ekolü olarak ise Şâfiî mezhebini benimsemektedir. Bu çerçevede özellikle Suriye'deki geleneksel Kürt tabanında ve Şâfiî mezhebini benimseyen muhafazakâr tabanda etkinliğe sahiptir. Araştırmamız, bir anlamda Bûtî'nin hayatı, eserleri ve fâkihliğiyle ilgili bir değerlendirme girişimi ve Suriye'de sünnî İslâm'ın çoğunluğunu temsil eden bir âlimin, fıkıh açısından portresini çizmeye çalışmak olacaktır.

1. BÛTÎ'NİN HAYATI VE İLMÎ KİŞİLİĞİ

1.1. Bûtî'nin Hayatı

Muhammed Said b. Ramazan b. Ömer b. Murat el-Bûtî, 1929 yılında Cizre'ye (Cizîra Botan) bağlı Cêlka köyünde doğdu. Bûtî'nin babası Molla Ramazan 1934 yılında ailesiyle birlikte Şam'a göç eder. Şam'da genellikle Kürtlerin yaşadığı, Rükneddîn'deki Kürt mahallesine yerleşirler. Bûtî, altı yaşındayken babası onu Kur'ân dersi veren bir kadına götürür, onun yanında altı ay gibi kısa zamanda Kur'ân'ı hatmeder. Bûtî, babasının yanında o günün medreselerinde okunan birçok kitabı okur. Sonra 1953 yılına kadar (yaklaşık altı yıl) din eğitimi ağırlıklı veren Şeyh Hasan Habanneke el-Meydânî

¹ Andreas Christmann, "Müslüman Âlim ve Dini Lider: Şeyh Muhammed Said Ramazan el-Bûtî", Çev. Muammer İskenderoğlu, Usûl İslâmi Araştırmalar Dergisi, Sayı: 2, Temmuz-Aralık, 2004, ss. 129-154, s.130.

² Hişâm Uleyvân, Fâdî el-Gavvûş, *el-Bûtî: ed-Davetu ve'l-Cihâdu ve'l-İslâmu's-Siyasi*, Merkezu'l-Hadare li't-Tenmiyeti'l-Fikri'l-İslâmî, Beyrût, 2012, 20.

tarafından idare edilen et-Tevcîh el-İslâmî Koleji'ne kaydolur. Burada nahiv, mantık, belâğât usûl vb. ilimleri okur.³

Bûtî, 1953 yılında Ezher Üniversitesi Şeriat Fakültesi'ne kaydını yapar. 1956 yılında Ezher Üniversitesi'ni bitirir. 1957 yılında Humus'a Din Kültürü öğretmeni olarak atanır. Bu görevinden sonra 1960'ta Dımaşk Üniversitesi Şeriat Fakültesi'ne asistan olarak atanır.⁴ Bûtî, 1965 yılında Ezher Üniversitesi'nde "Davâbitu'l-Maslaha fi'ş-Şeriatil-İslâmîyye" (İslâm Hukukunda Maslahat) isimli doktora tezini "Bi Takdiri Mümtaz" (pekiyi) derecesiyle tamamlayıp, Suriye'ye geri döner. Dımaşk Üniversitesi'nde İslâm Hukuku ve İslam Mezhepleri profesörü olarak İslâm hukuk Tarihi, İslâm Mezhepleri Tarihi, Karşılaştırmalı Fıkıh, İslâm Akâidi ve Siyer derslerini verir. 1970'te doçent, 1975'te de profesör olur. Aynı yıl İslâm İnancı ve Mezhepler Tarihi Bölüm Başkanlığı, 1977'de de Şeriat Fakültesi Dekanlığı gibi idari görevleri yürütür.⁵ Bu görevine 1993'te emekli olana kadar devam eder. Bûtî, ana dili Kürtçe'nin yanında Arapça, Türkçe ve İngilizce de bilirdi.⁶

Bûtî'nin yaptığı bütün çalışmalara bakıldığında, çağımızın toplumsal sorunlarını temel alan bir çizgiyi takip ettiği görülmektedir. Cedelci akademisyenlik yapısından ve siyasî tercihlerinden olsa gerek, vefat edene kadar, tartışmalı bir figür olmuştur. Özellikle "Arap baharı" diye ifade edilen sürece kuşku ile yaklaşıp karşı çıkmasından dolayı gözler birçok kez onun üzerine çevrilmiş ve dozu gittikçe artan eleştirilere maruz kalmıştır. Bu süreç içerisinde takındığı tavır nedeniyle Suriye devlet başkanı Esed ve rejiminin yanında yer aldığı algısı oluşmuştur.

³ Bûtî, *Muhammed Said Ramazan el-Bûtî, Hâzâ Vâlidî Min Vilâdetihi İlâ Vefâtihî, Dâru'l-Fikr*, 1998, 62-63, (Çev. Abdulhadi Timurtaş, Babam Mollâ Ramazan el-Bûtî: Hayatı Düşünceleri Mücadelesi, Kent Yayınları, İstanbul, 2007).

⁴ Bûtî, *Hâzâ Vâlidî*, 127-128.

⁵ Abdulhadi Timurtaş, "Bûtî'nin Edebi Kişiliği", Uluslararası Şırnak ve Çevresi Sempozyumu, Sayı 9-10, Mayıs 2010, ss. 675-678, s. 676.

⁶ Muhammed Said Ramazan, el-Bûtî, "es-Sîretü'z-Zâtiyye", (erişim: 01.02.2015), <http://www.neseemu's-sham.net>,

Bûtî, dinî anlamın ötesinde, siyasî olarak da Arap baharı denilen gelişmelerin, İslam'ın ve Müslümanların aleyhine olduğuna inandığını açıkça beyan eder. O, bu başkaldırmaların tümünün İsrail senaryosu olduğunu, bu hareketlerin ardından İslam ülkelerini çeşitli bölgelere böleceklerini savunur. İslam için çok tehlikeli gördüğü siyasi bir hareketi durdurmaya çalışmak, haliyle kendisine görev olarak görmektedir.⁷ Kanaatimizce şuanda ortaya çıkmış olan gelişmeler, Bûtî'nin endişelerinde ve öngörüsünde haklı olduğunu göstermektedir.

Bûtî'nin mezkûr tavrı onun 20 Mart 2013 yılında Şam'daki İmân Mescidi'nde vaaz verirken şehit edilmesine sebep olmuştur.

1.2. Bûtî'nin İlmî Kişiliği

Bûtî, karizmasıyla ve popüler bir âlim olmasıyla, vefatına kadar büyük bir saygıya mazhar olmuştur. Bûtî'nin ilmî karakterinin oluşmasında ve fikirlerinin şekillenmesinde başta babası Mollâ Ramazan olmak üzere Suriye Müslüman Kardeşler'in lideri olan Mustafa Sibâî, et-Tevcîhu'l-İslâmî Enstitüsü'nden hocası olan Hasan Habenneke ve Bediuzzamân Said Nûrsî'nin çok büyük etkisi olmuştur.⁸

Bûtî'nin İslâm âleminde ilk olarak gün yüzüne çıkması, “ed-Davâbitu'l-Maslaha fi'ş-Şerîati'l-İslâmîyye” adlı doktora tezini yazmasıyla başlar. Onun genç yaşta yazdığı bu tez, araştırmacıların önemli kaynaklarından biri olarak kütüphanelerde yer alır. Bûtî'nin asıl şöhreti, çok değerli ve özgün denilebilecek, birçok üniversitede ders olarak okutulan, Hz. Peygamberin hayatından ders ve fikhî sonuçlar çıkartan, içeriği ve üslubu ile okuyanları etkileyen “Fıkhü's-Sîre” adlı eseriyle olmuştur.

⁷ Ramazan Biçer, Fehmi Soğukoğlu, *Arap Baharının Dinamiği: Ulû'l-Emre İtaatın Teolojisi (Yusuf el-Kardâvî ve Muhammed Said Ramazan el-Bûtî Örneği)*, Kalam Araştırmaları, 10: 1, 2012, ss. 19-30, s. 28.

⁸ Bûtî, Hâzâ Vâlidî, s. 63, Bûtî, *Mine'l-Fikri İle'l-Kalbi*, 315.

Bûtî, farklı alanlarda 70'e yakın kitap ve onlarca makale yazmıştır. İslâm âlemindeki sorunlarla ilgili yazdığı on kitapçıktan oluşan bir serisi vardır. Bunlar "*Ebhâs fi'l-Kimme*" adıyla yayınlanmış ve Müslümanlar arasında ciddi manada okuyucu kitlesi bulmuştur. Bûtî, bu kitaplarla, Müslümanların sorunlarını çözmeye dair reçete sunmayı ve onların maddî açıdan batı karşısında geri kalmasının nedenlerini tespit etmeyi amaçlamaktadır.

Bûtî'nin bizzat adını taşıyan www.bouti.com adlı internet adlı sitesinde yazdığı yazılar ile Ocak 1990'dan itibaren tıbbî ve bilimsel dergi *Tabîbuk* dergisinde özellikle de ibadet ve muamelat konularında yöneltilen sorulara verdiği cevaplar, daha sonra "Maa'n-Nâs" ile "Meşverât İctimâiyye" adlı kitaplarda yayınlanmıştır.

Bûtî, Tasavvufun gerçek anlamda İslâm'ın özü olduğunu, bu özün Müslüman'ın kalbinde ilahî rağbet ve korku oluşturduğunu, tasavvufsuz İslâm'ın, insanların birbirlerine karşı güzel görünme, salt şekilcilik ve sloganlarından ibaret olduğunu belirtir. O, tevessül ve teberrükü kabul etmiş, rabıtaya ise karşı çıkmıştır.⁹

Bûtî, günümüzde yenilikçi, rasyonalist ve modernist görüşünde olanları, muhafazakâr ve gelenekçi Müslümanlar için önemli bir zayıf olarak görür ve bu düşüncede olanların Müslüman olmayanlar için bir kazanç olduğunu belirtir. Bûtî, kendilerine Selefî adını verenleri ise Müslümanlar arasında ihtilaf çıkarmak, ihtilafları körüklemek ve tefrikaya sebep olmakla eleştirir. O, "el-Lâ Mezhebiyye" ve "es-Selefiyye" isimli kitaplarında İslâm ümmeti için rahmet olarak gördüğü mezheplerin, Kur'ân-ı Kerim'in okuma şekilleri olan kırââtı seb'a gibi olduğunu söyler ve mezhepleri kabul etmeyenleri, onlara karşı çıkanları şiddetle eleştirir. Bûtî, ömrünün önemli bir kısmını kendini ehl-i sünnetin gerçek ve tek temsilcisi

---

⁹ Muhammed Said Ramazan el-Bûtî, *Es-Selefiyyetu Marheletun Zemeniyetun Mübareketun Lâ Mezhebun İslâmiyyun*, Dâru'l-Fikr, Dımaşk, 2010, (Terc. Vecihi Sönmez, Selefiyye İslami bir Ekol Değil Zamansal bir Aşamadır, Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat Yayınları, İstanbul, 2009), s. 189-190.

olarak gören Selefîyye adlı grupla mücadele ile geçirmiştir. Özellikle Nasiruddin el-Elbânî ile bu doğrultuda yaptığı tartışmalar meşhurdur.¹⁰

Bûtî, İslâm'ın devamlı olarak sosyal adalet, sosyal dayanışma ve karşılıklı sosyal sorumluluk gibi prensiplere vurgu yaptığını, Allah'a mutlak imanın toplumsal ahlakın temeli olduğunu, gerçek ilerlemenin ancak İslâm inancının ve ahlakının uygulamasına bağlı olduğunu belirtir. Bûtî, İslâm Hukuku alanıyla beraber Kelâm, Mezhepler Tarihi, İslâm Düşüncesi ve Siyer ilimlerinde uzmanlaşmış bir âlim olarak ön plana çıkmıştır. İtikatta Eş'arî ekolünü benimsemiş olup, bu çerçevede kendilerine selefî diyenlere eleştiriler yöneltmiş, onlarla çeşitli tartışmalara girmiştir. Fıkıhta ise, Şâfiî mezhebini tercih etmiştir. Şâfiî ekolünü benimsemesinden dolayı Suriye'de, hem Kürtler hem de Şâfiîler üzerinde etkili olmuştur.

Bûtî'nin eserlerinde dinde reforma, mezhepsizliğe ve cihâdın yanlış yorumlanmasına karşı bir ilmî duruş sergilemiş olduğu söylenebilir. Meslektaş Muhammed ez-Zuhâyî onun hakkında şöyle der: "Bûtî'nin uzmanlık alanı genelde fıkıh, özelde ise usûlu'l-fıkıh olmasına rağmen asıl o; İslâmî düşünce, âkide, iman ve İslâmî felsefe yönünde zihnini meşgul etmiş ve ülkesinde bir numaralı davetçi olmuştur."¹¹

"Bûtî, kırk yıllık üniversite hayatında, İslâm âlemi ve özellikle Suriye'de hep ümmetin hayrı için çalışmış, Bûtî'den ilim, dîn, ahlak, üniversitenin ilim ve eğitim menfaatine aykırı hiçbir faaliyet görmedim. Ondan kısaca bahsetmek gerekirse, onun müceddit, sağlam karakterli, iyi niyetli, ümmetin ahlakı ve Allah'ın şeriatına son derece düşkün, Kitap ve Sünnete bağlı, hayatı güzel söz ve hikmetli

¹⁰ Muhammed Said ramazan el-Bûtî, *el-Lâ Mezhebiyyetu Ahteru Bidatin Tuheddidu's-Şeriatu'l-İslâmiyye*, Dâru'l-Fârâbî, 2005, (Çev. Süleyman Çevik, Mezhepsizlik İslâm Şeriatını Tehdit Eden En Tehlikeli Bid'attir, Bedir Yay. İstanbul, 1995), s.108-109.

¹¹ Muhammed, Zuhayî, "el-Bûtî ed-Dâiyetu'l-Evvel Vâsitetu'l-İkd", Muhammed Said Ramadan el-Bûtî: Buhûsun ve Makâlâtun Muhdâtun İleyhi, Dâru'l-Fikr, Dımaşk, 2002, ss. 93-97, 96.,

vaazlarla dolu, bidatlerden uzak, selefî sâlihîne tabi ve her meydanda İslâm davetini yüceltmeye çalışan çağdaş bir İslâm âlimidir.”¹²

1.3. Eserleri

Bûtî, eser yönünde velûd bir İslâm âlimidir. Fürû-i fıkıh, usûl-i fıkıh, tefsir, Kur'ân ilimleri, siyer, kelâm, İslâm felsefesi, ahlâk, sosyoloji, medeniyet tarihi alanlarında ses getiren eserler kaleme almıştır. Allâme tarzında çok yönlü bir müellif olması, ele aldığı meseleleri serinkanlı bir şekilde incelemesi ve güçlü ikna kabiliyeti gibi özellikleri sebebiyle, kendisini Gazzâlî'ye benzeten birçok kişi olmuştur.¹³ Biz burada bütün eserlerinin listesini sunacağız. Fakat makalemizin uzamaması için eserleri hakkında kısa bilgiler vereceğiz.

1.3.1. İslam Hukuku İlgili Eserleri

Bûtî'nin akademik hayatta ve dışında en çok yoğunlaştığı alan uzmanlık alanı olan füru-i fıkıh ve usûl-i fıkıhtır. Üniversitede İslam Hukuku alanında verdiği dersler, televizyon programlarında, çeşitli dergilerin ve internet sitelerinin köşelerinde fikhî konularda sorulan sorulara cevap vermesi, hem Suriye'de hem de dünyada insanların kendisine yönelmesini sağlamıştır. Başlıca fıkıh ve fıkıh usulüyle ilgili eserleri şunlardır:

1. Davabitü'l-Maslaha fi'ş-Şeriatî'l-İslamiyye (ضوابط المصلحة في (الشريعة الإسلامية),

Bûtî'nin usûlu'l-fıkıh alanında yazdığı en önemli eseridir. Bu eser Bûtî'nin genç yaşta adının duyulmasına sebep olmuştur. Bu eser, Bûtî'nin Ezher Üniversitesindeki doktorasını tamamlama tezidir. Üniversiteden “Mümtâz(pekiyi) derecesini almış, Ezher Üniversitesi bu kitabı 1965'te kendi bütçesinden bastırmıştır. Bûtî'nin bu tezi

---

¹² Vehbe, ez-Zuhaylî, “*el-Bûtî Min Hilâli Kutubihî Fi'l-Fıkhi ve'l-Uşûli*”, Muhammed Said Ramazan el-Bûtî: *Buhûsun ve Makâlâtun Muhdâtun İleyhi*, Dâru'l-Fıkr, Dımaşk, 2002, ss. 41-69, 43.

¹³ MSJİDOBA, “ed-Dâiye: eş-Şeyh ed-Doktor Muhammed Said Ramazan el-Bûtî Hayâtuhu ve Âsâruhu,” <http://www.msjidoba.com>, (11.01.2014).

kaleme alma amacı, İslâm hukukunda maslahatın önemini ortaya koyup, ictihadı çizgisinden saptırmadan, maslahatın ictihada dayandığı kuralları açıklamaktır. Ayrıca bir diğer amacı İslam fıkhnın, insanların dünya ve ahiret mutluluğunu sağlayacak olan maslahatları dikkate aldığı delillendirmektir. Meslektaşı Vehbe ez-Zuhaylî bu eser hakkında şöyle demektedir: “ Davâbitu’l-Maslahat kitabı, üst düzeyde yazılmış, yazarının adını yükselttiği, akademik hayatının başlangıcında şöhretini kökleştirdiği, uslûp, konu ve içeriği yeni sayılabilecek, ihtiyaç duyulan bir kitaptır. 20. asrın son yarısında yazılmış seçkin doktora tezlerinden biridir ”.¹⁴

Tez üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde giriş ve önsözden sonra maslahat kavramının sözlük ve terim anlamı üzerinde durulmuş, felsefecilerin anladığı maslahat ile İslam hukukundaki maslahatı kıyaslamıştır. Bu açıklamalarla batı düşüncesindeki maslahat ile şer’i maslahatın iltibasını engellemeye çalışmıştır. Ayrıca şer’i maslahatın özelliklerini, maslahatın dayandığı şer’i deliller ile şer’i maslahatın amacını ele almıştır.

İkinci bölümde, maslahat kaidesinin dayandığı kuralları ele almış, bu kuralların her birinin tanımını yapıp, örnekleri vererek açıklamış, maslahat ile sedd-i zerâyi arasındaki farkı ele almıştır. Ayrıca hiyel kavramı ve şer’i hükmü hakkında bazı açıklamalar yapmıştır.

Üçüncü ve son bölümde ise, maslahatın konusu, önemi, âlimlerin maslahat konusundaki görüşleri ile maslahata olan ihtiyaçtan bahsetmiştir. Son olarak konuyla ilgili sonuç ile araştırmanın kısa bir değerlendirmesini yapmış, araştırmacıların ve müçtehitlerin maslahatı ele alırken ya da onun arkasından giderken dikkat etmeleri gereken hususları belirtmiştir. Kitap, toplam 456 sayfadır ve birçok kez baskısı yapılmıştır. Fakat kitabın henüz Türkçeye çevrilmemiş olmasının bir eksiklik olduğu kanaatindeyim.

¹⁴ Zuhaylî, “ed-Doktor Bâtî Min Hilâli Kutubihî Fi’l-Fıkhî ve’l-Usûlî”, s. 44, 54.

2. Kadâyâ Fıkhiyye Muâsira I-II (قضايا فقهية معاصرة)

Bûtî'nin çağdaş meseleler ile ilgili kaleme aldığı iki ciltlik eseridir. Müellif, en yeni problemleri açıklığa kavuşturmaya, insanların ihtiyaçlarına cevap vermeye çalışır. Bu kitabında ele aldığı konulardan bazıları şunlardır: İslam ekonomisinin temeli, faiz, manevi hakların satımı, ticari isim, organ nakli ve kadınlarla ilgili meseleler.

Şam'da Mektebetu'l-Fârâbî'de 1991 yılında yayınlanmış olup 224 sayfadır. İkinci cildi de aynı yayınevinde 1999 yılında 239 sayfa olarak yayınlanmıştır.

3. Muhâdarât fi'l-Fıkhi'l-Mukâren (محاضرات في الفقه المقارن)

Bûtî, bu kitapta karşılaştırmalı fıkıhın faydalarını ve fıkıh âlimlerinin ihtilaf sebeplerini ortaya koyar. Ayrıca, rü'yet-i hilâl, ribanın illeti, vakıf malları, akitlerin şartları, nikâhın şartları, talak meselesi, şahitlik meselesi ve Müslümanların zorla fethettikleri yerlerin durumu gibi konuları karşılaştırmalı olarak ele alır. Kitabın ilk baskısı 1970 yılında yapılmıştır. 205 sayfadan oluşmaktadır.

4. Maa'n-Nâs Meşûrâtün ve Fetâvâ I-II (مع الناس مشورات وفتاوى)

Bûtî, Ocak 1990'dan itibaren İlmî ve tıbbî bir dergi olan "Tabîbuk"ta kendisine ayrılan bölümde sorulan sorulara cevap vermiş ve bu cevapları "Halkla Beraber Nasihatler ve Fetvâlar" adıyla kitap haline getirerek Müslümanların istifadesine sunmuştur. Özellikle ibadet, muamelat ve aile içerikli konular ve fetvalar işlenmiştir. Bûtî, ilk önce bu dergide fetva verme işine soğuk bakmış, fakat sonrasında bazı insanların yüz yüze soru sormaya çekindiklerini için yazıyla sorularını daha rahat belirteceklerini düşünmesi, yapılan teklife olumlu cevap vermesine vesile olmuştur. İki ciltten oluşan kitabın, birinci cildini Dâru'l-Fıkr, 1998'de 270 sayfa, ikinci cildini de 2002 yılında 263 sayfa olarak yayınlamıştır.

5. Meşûrât İctimâiyye Meşverâtun İctimâiyye (مشورات اجتماعية)

Bûtî, kendi sitesi olan www.bouti.com da insanları bilgilendirmek amacıyla sorulan sorulara cevap vermek için bir köşe açar. Burada Bûtî, kendisine yöneltilen şer'î soruları yanıtlar. Daru'l-fikir bu fetvaların önemli olanlarını seçmiş, 2001'de 274 sayfa olarak insanların istifadesine sunmuştur.

6. Mebâhîsu'l-Kitâbi ve's-Sünne Min İlmi'l-Usûl (مباحث الكتاب (والسنة من علم الاصول).

Bûtî bu kitabında fıkıh usûluyla ilgili umûm, husûs, mutlak, mukayyed ve nesh gibi nasslarda yer alan şeri hükümleri anlamak için gerekli olan kavramları ele almaktadır. Kitap, Bûtî'nin üniversitede verdiği derslerden oluşmaktadır. Dımaşk Üniversitesi tarafından 1987 yılında yayınlanmış olup, 319 sayfadan oluşmaktadır.

7. İşkâliyeti Tecdîdi Usûli'l-Fıkıh (اشكالية تجديد اصول الفقه).

Muhammed Said Ramazan el-Bûtî ve Ebû Ya'rib el-Merzûkî bu kitapta, usûlu'l-fıkıhın yenileşme sorununu ele almış ve bu konudaki görüşlerini karşılıklı olarak belirtmişlerdir. Kitap, Dâru'l-Fikir tarafından 2006 yılında yayınlamıştır. 328 sayfadan oluşmaktadır.

8. El-Lâmezhebiyyetu Ahteru Bidatin Tuheddidu's-Şeriatî'l-İslâmiyye (اللامذهبية أخطر بدعة تهدد الشريعة الإسلامية).

Bûtî El-Lâ Mezhebiyye kitabında, dört mezhebin bağlayıcılığına, bu dört mezhebin dışına çıkmanın zararlarına dikkat çekmekte ve bu hususta mezhepleri kabul etmeyen, bidat olduklarını iddia eden ve bu yolda mücadele eden Nasrüddin Elbânî ile münakaşalarını anlatmaktadır.

Bûtî, özellikle içtihad derecesine ulaşmayan Müslümanların, mutlaka bir mezhebi takip etmeleri gerektiğini, mezhepsizliğin ise tehlikeli olduğunu, herkesin ilimleri okuyup anlayamadığını, dolayısıyla okuyan, bilen müçtehitlere ihtiyaç olduğunu ifade eder. Bûtî, genel olarak kitabında mezhepsizlerle tartışır, onların iddialarını çürütmeye çalışır. Bûtî, bu kitabı yazmasındaki esas gayesinin el-

Hocendî takma isimli birisinin "Bir mezhebe bağlanmak zaruri midir?" isimli risalesine cevap vermek olduğunu ifade eder.¹⁵ Bûtî'nin ses getiren kitaplarından biri olan bu eser, 1970 yılında Mektebetu'l-Gazâlî tarafından bastırılmış olup 208 sayfadan oluşmaktadır. "Mezhepsizlik İslâm Şeriatını Tehdit Eden En Tehlikeli Bidattir" adıyla Süleyman Çelik tarafından Türkçe'ye çevirilmiş, Bedir yayınları tarafından yayınlanmıştır.

9. El-Cihâdu Fî'l-İslâm Keyfe Nefhemuhû? Ve Keyfe Numârisuhû? (الجهاد في الإسلام كيف نفهمه وكيف نمارسه)

Bûtî'nin en çok ses getiren kitaplarından biridir. Bûtî bu kitapta, İslam Hukukunda cihad gerçeğini açıklamaya, cihadı istismar edenlerden temizlemeye çalışır, İslâmî Harekât faaliyetlerini cihad ve hükmü kaidesine ele alır. Cihat ve düşünce özgürlüğü arasında tenakuzun olmadığını ifade etmeye çalışır. Cihat ile alakalı tekfir, hicret, savaş, dâru'l-harp, dâru'l-İslâm, imamet, cizye, zimmet ve mürtedin öldürülmesi gibi konuları işleyerek, bu terimleri tahlil eder.

Bûtî'nin bu kitabı üzerine olumlu olumsuz birçok kitap, makale ve çeşitli yazılar kaleme almıştır. Bunlardan bazıları şunlardır: Muhammed Adnan Sâlim, Edvâun Alâ Kitâbu'l-Cihâdi fî'l-İslâm, Dâru'l-Fikir, Dımişk, Suriye, 1995; Abdulâhir Hammâd el-Ğanîmî, Vakafât Ma'd-Doktor el-Bûtî fi Kitâbihi Ani'l-Cihâd, 1999; Abdulmelik el-Berrak, Rudûd Alâ Ebâtîl ve Şubuhât Havle'l-Cihâd, en-Nûr Li'l-İlâmî'l-İslâmî, Umman, Ürdün, 1997; Hişam Uleyvân ve Fâdî el-Ğavvûş, El-Bûtî: ed-Davet ve'l-Cihad ve'l-İslâmü's-Siyâsi, Merkezu'l-Hadâre li Tenmiyeti'l-Fikri'i-l-İslâmî, ve daha birçok yazı mevcuttur. Bûtî'nin bu kitabı 1993 yılında Dâru'l-Fikir tarafından yayınlanmış olup, İngilizce ve Fransızcaya çevrilmiştir. 256 sayfadan oluşmaktadır.

¹⁵ Muhammed Said ramazan el-Bûtî, *el-Lâ Mezhebiyyetu Ahteru Bidatin Tuheddudu's-Şeriatu'l-İslâmiyye*, Dâru'l-Fârâbî, 2005, 15, (Çev. Süleyman Çevik, *Mezhepsizlik İslâm Şeriatını Tehdit Eden En Tehlikeli Bid'attir*, Bedir Yay. İstanbul, 1995, 33).

11. El-Mezhebu'l-İktisâdî Beyne's-Şuyû'iyeti ve'l-İslâm
(المذهب الاقتصادي بين الشيوعية والاسلام)

Bûtî bu kitapta, İslâm ile sosyalizmin iktisatla ilgili görüşlerini karşılaştırmıştır. Kitap iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda, fıkhi kural ve hükümlerin ekonomiyle ilgili olanlarını özetlemiştir. İkinci kısımda ise, Humus'ta Arap Kültür Merkezinde yapılan konferansta sosyalizmin ekonomiye bakışı ve İslâm'ın bu konudaki farklılığıyla ilgili konuşması eklenmiştir. 1960 yılında Mektebetu'l-Emeviyye yayınlarından çıkan bu kitap, 160 sayfadan oluşmaktadır.

12. Mes'eletu Tahdîdi'n-Nesli Vikâyeten ve İlâcen (مسألة تحديد
(النسل وقاية وعلاج)

Kitap, doğum kontrolü, kürtaj vb. neslin sınırlandırmasıyla ilgili meseleler üzerinde durmaktadır. Bûtî'nin yaptığı ilmi bir araştırmadır. İslam hukuku ile günümüz kanunlarının konuyla ilgili bakışlarını ele almaktadır. 1988 yılında Şâm Matbaası tarafından bastırılmış olup, 224 sayfadan oluşmaktadır.

13. El-Mer'tu Beyne't-Tuğyâni'n-Nizâmi'l-Ğarbî ve Letâifu't-
Teşriî'r-Rabbânî (المرأة بين طغيان النظام الغربي ولطائف التشريع الرباني)

Bûtî bu kitapta, kadının yaşam hakkı, ehliyeti, çalışması, siyasi ve sosyal hürriyeti, miras hakkı, şahitliği, tesettürü, çok eşlilik ve kadının boşanması ile ilgili konulara İslam fıkına göre cevap vermektedir. Ayrıca, İslam ve Batı medeniyetlerinin kadın hakkındaki yaklaşımlarını karşılaştırmaktadır. Arapça ve İngilizce dillerinde yayınlanmıştır. Kitap, 1996'da Dâru'l-Fikir'de yayınlanmış, 222 sayfadan oluşmaktadır.

14. El-Ukûbâtu'l-İslâmiyyeve ve Ukdetu't-Tenâkud Beynehâ
ve Beyne mâ Yusemmâ Bi't-Tabiati'l-Asr (العقوبات الإسلامية وعقدة التنافد
بينها وبين ما يسمى بطبيعة العصر)

2002 yılında Kuveyt Yayın Bakanlığı tarafından Yüksek İstişare Kurulu Uygulamalı İslam Hukuku Çalışması Bilgi Araştırma İdaresi

için yayınlanmış olan bu eser, 37 sayfadan oluşmaktadır. Bûtî'nin "Alâ Tarîki'l-Avdeti ila'l-İslâm" kitabındaki İslam Ceza Hukuku ile ilgili bölümünden alınmıştır. Bûtî bu kitapta, İslam Ceza Hukuku ile günümüz Medeni Ceza Hukukunu ele almakta ve İslam Ceza Hukuku'na yönelik eleştirilere cevap vermektedir.

14. Eseru's-Şâfiî fî Menheci't-Tefkîri'l-İslâmî Kadîmen ve Hadîsen, el-İmâm eş-Şâfiî, Fakîhen ve Muctehiden (أثر الشافعي في منهج)
(التفكير الإسلامي قديماً و حديثاً الإمام الشافعي فقيهاً و مجتهداً)

İmâm Şâfiî (r.a.)'nın vefatının üzerinden 12 asır geçmesi münasebetiyle 1990 yılında Malezya Kuala Lumpur'da düzenlenen program için hazırlanan kitapta Bûtî, " Klasik ve modern İslâmî düşünce yönteminde İmâm Şâfiî'nin etkisi: Fâkih ve Muctehid olarak İmâm Şâfiî" başlığıyla İmâm Şâfiî (r.a.)'nin fıkıhı ve ictihâdı hakkında yazdığı makedir.

1.3.2. Kur'ân İle İlgili Eserleri

1. Min Revâii'l-Kur'âni Teemmülâtun İlmiyyetun ve Edebiyyetun Fî Kitabillâhi Azze ve Celle (من رواع في كتاب الله عز و جل)
(القرآن تأملات علمية و أدبية)

Bûtî ağırlıklı olarak tefsir usulünden bahsettiği bu kitapta, Kur'ân tarihi, ulûmu'l-Kur'ân ve tefsir ile ilgili kendi bakışı ile Kur'ân'ı anlama yönünde çeşitli örnekler sunmaktadır. Kitap, iki giriş, üç bölüm ve bir sonuçtan oluşmaktadır. Bûtî, bu eserini Arap dili ve Edebiyatı öğrencilerine, Arap Edebiyatı ile ilgilenenler ve Kur'ân-ı Kerim üzerine çalışmalar yapanlara takdim ettiğini ifade etmiştir.¹⁶

Bûtî, "Dirâsât Tatbîkiyye" adını verdiği üçüncü bölümde, bu kitabı diğer benzerlerinden ayıran Kur'ân'ın anlaşılmasına yönelik bazı uygulamalı örnek çalışmalarını kendine özgü bir üslupla ele

¹⁶ Muhammed Said Ramazan el-Bûtî, *Min Ravâii'l-Kur'âni Teemmülâtun İlmiyyetun ve Edebiyyetun Fî Kitabillâhi Azze ve Celle*, Mektebetu'l-Fârâbî, Dimaşk, 1977, 5.

almıştır. Bu özelliğinden dolayı da diğer Kur'ân ilimleriyle ilgili yazılan kitaplardan farklı olduğu söylenebilir.¹⁷ Mektebetü'l-Fârâbî tarafından 1977 yılında yayınlamış olup 353 sayfadan oluşmaktadır.

1. Lâ Ye'tîhi'l-Bâtıl Keşfun Li Ebâtîle Yahtalikuḥâ ve Yulsikuhâ Baduhum bi Kitâbillâhi Azze ve Celle (لا يأتيه الباطل كشف (لأباطيل يختلقها ويلصقها بعضهم بكتاب الله عزّ وجلّ

Bûtî bu kitabında, İslam düşmanları ve münafıklar tarafından Allah'ın kitabına yöneltilen şüpheleri ve saldırıları ele alır. Yaklaşık 25 meseleden oluşmaktadır. 2007 yılında Dâru'l-Fikr tarafından basılan kitap, 240 sayfadan oluşmaktadır.

2. Dirâsâtun Kur'âniyye (دراسات قرآنية)

Bûtî'nin "Kur'ân Dersleri" adıyla toplum ve eğitim, günlük hayatla ilgili günümüz Müslümanların problemleri ve bazı fikhî meseleler hakkında onlarca saatlik sohbetlerinden oluşan bilgisayar programıdır. 1999 yılında Dâru'l-Fikr tarafından hazırlanmıştır

3. Menhecun'l-Hadâreti'l-İnsâniyyeti Fi'l-Kur'ân (منهج الحضارة (الإنسانية في القرآن

Bûtî, Kur'ân'a göre medeniyet metodunu ele aldığı bu kitapta, İslam dininin medeniyet ve unsurlara bakışını ile Kur'ân-ı Kerim'in toplum eğitimi açısından insana yüklediği medeniyet sorumluluğundan bahsetmektedir. 1987 Dâru'l-Fikr'de basılmış olan kitap, 215 sayfadan oluşmaktadır.

4. Menhecun Terbeviyyun Ferîdun fi'l-Kur'ân (منهج تربوي فريد (في القرآن

Bu kitap, Ebhâs fi'l-Kimme (Zirve Analizleri) yazı serisinin üçüncü kitabıdır. Mektebetü'l-Fârâbî tarafından yayınlanan kitap, 102

¹⁷ Halil Aldemir, "Min Ravâi'l-Kur'ân Çerçevesinde Bûtî'nin Kur'ân Tarihi ve Ulûmu'l-Kur'ân'a Yaklaşımları ile Kur'ân'ı Anlama Konusunda Örnekli Çalışmaları", Uluslararası Şırnak Çevresi Sempozyumu, 2010, ss. 663-674, 667.

sayfadan oluşmaktadır. “Kur’ân Eğitiminin Eşsiz Metodu” adıyla Şükrü Özen tarafından Türkçeye çevrilmiştir.

5. Edebu'l-Hıvâri fi Kitâbillâhi Azze ve Celle (أدب الحوار في كتاب الله)

Bûtî bu kitapta, Kur’ân-ı Kerim’in tartışma adabından bahsetmektedir. Nahvu'l-Kımme li't-Tabâeti ve'n-Neşri tarafından yayınlanan eser, 27 sayfadan oluşmaktadır.

1.3.3. Hadîs İle İlgili Eseri

Fi'l-Hadîsi's-Şerîfi ve'l-Belâğati'n-Nebeviyye (في الحديث الشريف والبلاغة النبوية).

Bûtî bu kitapta, hadîs usûlünü, Peygamber Efendimiz (s.a.v)'in hadis, hutbe ve diğer bütün sözlerindeki belâğatını ele almaktadır. Ayrıca Hz. Peygamber'in hutbeleri ve dualarının diğer Arap sözlerinden farklılığını ortaya koyarak, belâgat yönünden tahlil eder. 2011 yılında Dâru'l-Fikr tarafından yayınlanan kitap, 87 sayfadan oluşmaktadır.

1.3.4. Akâit ve İslâm Mezhepleriyle İlgili Eserleri

1. Kubra'l-Yakîniyyâti'l-Kevniyye (كبرى اليقينيات الكونية)

Bûtî'nin kelim ilmiyle ilgili yazdığı en önemli eserlerindendir. Dâru'l-Fikr tarafından 1979 yılında yayınlanan kitap, 392 sayfadan oluşmaktadır. “Yaratıcının Varlığı Yaratılanın Görevi” adıyla Mehmet Yolcu ve Hüseyin Altınalan tarafından Türkçe'ye tercüme edilmiş, Madve yayınları tarafından yayınlanmıştır.

2. El-İnsânu Müseyyerun Em Muhayyer (الإنسان مسير أم مخير)

Bûtî bu kitapta, insan iradesinin varlığıyla ilgili kaza ve kader ile onlara taalluk eden konuları Kitap ve Sünnet ışığında ele almıştır. Dâru'l-Fikr tarafından 2004 yılında yayınlanan kitap, 240 sayfadan oluşmaktadır.

3. Ed-Dînu ve'l-Felsefetu ev Beynî ve Beyne Reîsi Kısmi'l-Felsefe (الدِّينَ والفلسفة أو بيني وبين رئيس قسم الفلسفة)

Kitap, iman caddesinden sapmış felsefi fikirlere karşı reddiye olarak yazılmıştır. Ebhâs fi'l-Kimme (Zirve Analizleri) serisinin onuncusudur. Mektebetu'l-Fârâbî, tarafından 1990 yılında yayınlanan kitap, 104 sayfadan oluşmaktadır.

4. Men Huve Seyyidu'l-Kaderi Fî Hayâtî'l-İnsân (من هو سيد القدر (في حياة الإنسان)

Ebhâs fi'l-Kimme (Zirve Analizleri) serisinin yedincisidir. 1976 yılında Mektebetu'l-Fârabi tarafından yayınlanan kitap, 109 sayfadan oluşmaktadır. “Kaderin Efendisi Kim” adıyla Ramazan Tuğ tarafından Türkçe’ye tercüme edilmiş, Madve yayınları tarafından yayınlanmıştır.

5. El-Akîdetu'l-İslâmîyyetu ve'l-Fikru'l-Muâsır (العقيدة الإسلامية (والفكر المعاصر)

Kitap, kelâm ilminin doğuşundan ve itikadî mezheplerden bahseder. Ayrıca Materyalizm, Marksizm gibi çağdaş fikir akımlarını ele alır. 1982 yılında Menşûrâtü Câmîâtü Dımaşk tarafından yayınlanmış olan kitap, 271 sayfadan oluşmaktadır.

6. Es-Selefiyyetü Merheletün Zemeniyyetün Mubâreketün Lâ Mezhebün İslâmî (السلفية مرحلة زمنية مباركة لا مذهب إسلامي)

Bûtî'nin en çok ses getiren kitaplarından biridir. Bûtî bu kitabında, selefilikğin kutlu bir dönem olduğunu, bir mezhep olmadığını ifade eder. Bûtî, sonradan çıkan bir cemaatin kendilerini, selef-i salihin devrindeki zatlar gibi görüp, sadece kendilerini ehl-i sünnet ve'l-cemaat temsilcisi olarak görmelerini ve bu ismi kullanmalarını sorgulamaktadır.

1988 yılında Dâru'l-Fikr tarafından baskısı yapılan kitap, 270 sayfadan oluşmaktadır. Kitap, “Selefiyye İslâmî Bir Ekol/Mezhep Değil Zamansal Bir Aşamadır” adıyla Vecihi Sönmez tarafından

Türkçeye çevrilmiştir. Ehl-i Sünnet ve'l-Cemâat yayınları tarafından yayınlanmıştır.

7.Nakdu'l-Evhâmi'l-Mâddiyyeti'l-Cedeliyyeti'd- Diyâlektikiyye (نقض الأوهام المادية الجدلية الديالكتكية)

Bûtî bu kitapta, tarihî materyalizmin çelişkilerini basit ve kolay bir dille tartışır. Materyalistlerin teorilerini ve ilkelerini delillerle çürütmeye çalışır. Yaratıcının varlığının gerekliliğini delillendirir. Diyalektik akıl yürütme yollarını, Herakl'den Marks ve Engels'e kadar gelişimini, Alman filozof Hegel'in diyalektik kavramına yüklediği anlamını ele alarak İslâm düşüncesi çerçevesinde analiz etmektedir.

Bûtî, bu kitabında Marksizm'in söylemlerini, maddenin kadim ve varlığın esası olduğu iddialarını çürütmeye çalışır. 1986 yılında Dâru'l-Fikr tarafından yayınlanmıştır. 312 sayfadan oluşmaktadır. Bûtî bu kitapta, Kelâm ilminin doğuşu ve İslam'da itikadi mezhepler ile modern felsefeler gibi iki önemli konuyu ele almaktadır. Kitap, Dâru'l-Fikr tarafından 2008 yılında yayınlanmış olup, 334 sayfadan oluşmaktadır.

8. El-Mezâhibu't-Tevhîdiyyetu Ve'l-Felsefatu'l-Muâsıra (المذاهب التوحيدية والفلسفات المعاصرة).

Bûtî bu kitapta, Kelâm ilminin doğuşu ve İslam'da itikadi mezhepler ile modern felsefeler gibi iki önemli konuyu ele almaktadır. Kitap, Dâru'l-Fikr tarafından 2008 yılında yayınlanmış olup, 334 sayfadan oluşmaktadır.

1.3.5. Tasavvuf ve İrşadla İlgili Eserleri

1. El-Hikemu'l-Atâiyyetu Şerhun ve Tahlîl I-V (الحكم العطائية شرح (وتحليل)

Bûtî, Tâcuddîn Ahmet b. Atâullâh İskenderânî (v.709/1287)'nin, meşhur tasavvuf eseri olan el-Hikem üzerine yeni bir üslup ve sade

bir dille, şatahât ve mübalağalara girmeden, kapalı olan kelime ve cümleleri açıklayarak yazdığı şerh ve tahlillerdir. Toplam 5 ciltten oluşmaktadır. 2000 yılında Dâru'l-Fikr tarafından ilk baskısı yapılmıştır.

2. Tecribetu't-Terbiyyeti'l-İslâmîyyeti Fî Mizânî'l-Bahs (تجربة (التربية الإسلامية في ميزان البحث

Bûtî bu kitapta, İslâmî eğitim ve terbiyenin sosyal, siyasal ve ahlaki yönden sonuçlarını ele alır ve dolaylı olarak tasavvuf konularını işler. Mektebetu'l-Fârâbî, tarafından 1990 yılında yayınlanan kitap, 157 sayfadan oluşmaktadır.

3. Min Esrârî'l-Menheci'r-Rabbânî (من أسرار المنهج الرباني)

Ebhâs fi'l-Kimme (Zirve Analizleri)" serisinin altıncı kitabıdır. Mektebetu'l-Fârâbî, tarafından 1977 yılında yayınlanmış olup, 98 sayfadan oluşmaktadır.

4. El-İnsânu ve Adâletullâhi Fi'l-Ard (الإنسان وعدالة الله في الأرض)

Ebhâs fi'l-Kimme (Zirve Analizleri) serisinin ikinci kitabıdır. Mektebetu'l-Fârâbî'de 1972 yılında yayınlanan kitap, 108 sayfadan oluşmaktadır.

5. Medhalun Îlâ Fehmi'l-Cuzûri Men Ene? Ve Limâzâ? Ve Îlâ Eyn? (مدخل إلى فهم الجذور من انا؟ ولماذا؟ والى أين؟)

Bu kitapta Bûtî, din, felsefe ve genel olarak ilmin üzerindeki perdeleri kaldırmaya çalışır. Toplam 164 sayfadan oluşan Kitap İngilizce, Almanca ve Fransızcaya çevrilmiştir.

1.3.6. Siyer ve Tarihle İlgili Eserleri

1. Fıkhû's-Sîyreti'n-Nebeviyyeti Maa Mu'cezin Li Târîhi'l-Hilâfeti'r-Râşide (فقه السيرة النبوية مع موجز لتاريخ الخلافة الراشدة)

Bûtî'nin en meşhur kitaplarından birisidir. Son asırda, İslâm âleminde en çok ilgi gören kitaplardan biridir. Bu kitabın diğer siyer

kitaplarından farkı, Peygamber efendimizin hayatını hikâye gibi anlatmıyor, ayrıntılara girmiyor, bize örnek olacak meseleleri ele alıyor, tartışmasız bir şekilde ilmî kaynaklarla ortaya koyuyor, kısacası bir siyer felsefesini oluşturuyor. Bûtî'nin bu kitabı, birçok okul ve üniversitelerde hala ders kitabı olarak okunmaktadır.

Dâru'l-Fikr tarafından 1972 yılında yayınlanan kitap, 589 sayfadan oluşmaktadır. Ali Nar-Orhan Aktepe'nin tercüme ettiği ve İslâmî Edebiyat Yayınevi'nin yayınladığı ile Atik Aydın'ın tercüme ettiği Bilge Adam Yayınlarının neşrettiği iki farklı Türkçe çevirisi mevcuttur. Ayrıca, İngilizce ve Fransızcaya çevrilmiştir.

2. Difâun Ani'l-İslâmî ve't-Târîh (دفاع عن الإسلام و تاريخه)

Bûtî bu kitabı, Şâkir Mustafa'nın Abbâsî tarihiyle ilgili kitabına reddiye olarak yazmıştır. Ayrıca oryantalistlere cevaplar da içermektedir. 1961 yılında Mektebetu'l-Emeviyye tarafından yayınlanan kitap, 90 sayfadan oluşmaktadır.

1.3.7. İslâm Düşüncesiyle ilgili Eserleri

1. El-İslâmu Melâzu Kulli'l-Muctemaâti'l-İnsâniyye Limâzâ ve Keyfe? (الإسلام ملاذ كل المجتمعات الإنسانية لماذا وكيف؟)

Bûtî bu kitapta, İslâm'ın güzelliğini ve toplumun İslâm'a olan ihtiyacını dile getirir. Dâru'l-Fikr tarafından 1984 yılında yayınlanan kitap, 280 sayfadan oluşmaktadır.

2. Yuğâlitûneke İz Yekûlûn (يغالطونك إذ يقولون)

Kitap, İslam düşmanlarının İslam'a yönelttikleri iddialara ve şüphelere cevap verir. 2000 yılında Dâru'l-Fârâbî Li'l-Maârif ve Dâru İkra tarafından yayınlanan kitap, 343 sayfadan oluşmaktadır.

3. Hâzihî Muşkilâtuhum (هذه مشكلاتهم)

Bûtî bu kitabında, batıya âşık olmuş bazı aydınların, İslam hakkında kalplerinde oluşan şüphelere cevap vermektedir. 2006

yılında Dâru'l-Fikr, tarafından yayımlanan bu eser, 256 sayfadan oluşmaktadır.

4. Ve Hâzihî Muşkilâtunâ (وهذه مشكلاتنا)

Kitap, İslam âleminin yaşadığı bazı sorunları ele almaktadır. 1993 yılında Mektebetu'l-Fârâbî tarafından yayımlanan bu kitap, 236 sayfadan oluşmaktadır.

5. Alâ Tarîki'l-Avdeti İle'l-İslâmî Resmun Li Minhâcin ve Hallun li Muşkilât (على طريق العودة الى الإسلام رسم لمنهاج و حل لمشكلات)

Bûtî bu kitapta, İslam toplumunun esasları, Müslümanların gerileme sebepleri, ibadetin insan hayatındaki etkisi, kadın hakları, İslami düzen, imametın şartları ve şûrâyı gibi konuları ele almaktadır. 1992 yılında Müessesetü'r-Risâle tarafından basılan kitap, 216 sayfadan oluşmaktadır.

6. Hâkezâ Fe'l-Ned'u İle'l-İslâm (هكذا فنندع الى الإسلام)

Kitap, Allah'a davet yöntemi, tekfir, dâru'l-İslâm, dâru'l-Harp ve siyasetle ilgili meseleleri ele almaktadır. "Ebhâs fi'l-Kimme (Zirve Analizleri)" serisinin dokuzuncu kitabıdır. Mektebetu'l-Fârâbî tarafından yayınlanan kitap, 111 sayfadan oluşmaktadır.

7. Hükmün ve Hikmetun (حكم و حكمة)

Kitap, 1972 yılında Mektebetu'l-Gazâlî tarafından yayınlanmış olup, 100 sayfadan oluşmaktadır.

8. El-İslâmu ve Muşkilâtu's-Şebâb (الإسلام و مشكلات الشباب)

Kitap, bilim, kültür ve gençlik sorunları ve çözümleri ile gençlere yönelik davetin nasıl yapılacağından bahsetmektedir. "Ebhâs fi'l-Kimme (Zirve Analizleri)" serisinin beşincisidir. 1973 yılında Mektebetu'l-Fârâbî tarafından yayınlanan kitap, 114 sayfadan oluşmaktadır. "Gençlik Sorunları" adıyla Abdullah Ebu Talha- Ercan

Elbinsoy tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Madve yayınları tarafından yayınlanmıştır.

9. İlä Kulli Fetâtin Tü'minu Billâh (الى كل فتاة تؤمن بالله)

Bûtî bu kitapta, genç kızları, kadın hakları adı altında batı hayranlığına karşı uyarır. Tesettür meselesini ve kadınların çalışma hayatıyla ilgili İslam'ın bakış açısını ele alır. "Ebhâs fi'l-Kimme (Zirve Analizleri)" serisinin dördüncü kitabıdır. Kitap, Mektebetu'l-Fârâbî'de yayınlanmış olup, 96 sayfadan oluşmaktadır. "Allah'a İnanan Kızlara" adıyla İsmet Maden tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Madve yayınları tarafından yayınlanmıştır.

10. Allâhu Emi'l-İnsânu Eyyuhumâ Akderu Alâ Riâyeti Hukûki'l-İnsân (الله أم الإنسان أيهما أقدر على رعاية حقوق الإنسان)

Bûtî bu kitapta, günümüzde İslam âleminin çektiği sıkıntılara parmak basmaktadır. 1998 yılında Dâru'l-Fikr tarafından yayınlanan kitap, 114 sayfadan oluşmaktadır "Man who is more Proportioned to Protect Human Rightst?" adıyla İngilizceye tercüme edilmiştir.

11. Bâtinu'l-İsmi el-Hataru'l-Ekberu Fi Hayâti'l-Muslimîn (باطن الإثم الخطر الأكبر في حياة المسلمين)

Kitap, Müslümanın hayatındaki en mühim ve en tehlikeli şeylerden biri olan gizli günahı ve ondan korunma yollarını izah etmektedir. "Ebhâs fi'l-Kimme (Zirve Analizleri)" serisinin birinci kitabıdır. Mektebetu'l-Fârâbî, tarafından baskısı yapılan kitap, 98 sayfadan oluşmaktadır. "Gizli Günah" adıyla Ahmet Özkan tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Madve yayınları tarafından yayınlanmıştır.

12. Hurriyetu'l-İnsâni Fî Zilli Ubûdiyyetihi Lillâh (حرية الإنسان في ظل عبوديته لله)

Allah'a kullukta insan hürriyetini ele alan bu kitap, 1992 yılında Dâru'l-Fikr tarafından 125 sayfa olarak yayınlanmıştır.

13. Hıvârun Havle Muşkilâtin Hadâriyye (حوار حول مشكلات حضارية)

Bûtî bu kitapta, İslam Medeniyeti ile ilgili meseleleri ele alır. . eş-Şeriketu'l-Muttahide tarafından 1986 yılında yayınlanan eser, 227 sayfadan oluşmaktadır.

14. Meni'l-Mes'ûlu An Tahallufi'l-Muslimîn (من المسؤول عن تخلف المسلمين)

“Ebhâs fi'l-Kimme (Zirve Analizleri)” serisinin sekizinci kitabıdır. Mektebetu'l-Fârâbî tarafından yayınlanan eser, 94 sayfadan oluşmaktadır. “Müslümanların Gerilemesinde Kim Sorumludur” adıyla Bahaeddin Sağlam tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Madve yayınları tarafından yayınlanmıştır.

15. El-İslâmu ve'l-Asr Tahaddiyyâtun ve Âfâkun (الإسلام و (العصر تحديات و آفاق)

Bûtî ile Suriye'li solcu marksist yazar Tayyip Tızıyini arasında meydana gelen tartışmaları içerir. “Yeni Asrın” tartışmaları olarak bilinir. Dâru'l-Fikr tarafından 1998 yılında yayınlanan kitap, 248 sayfadan oluşmaktadır.

16. Et-Tağyîru Mefhûmuhû ve Tarâikuh (التغيير مفهومه و طرائقه)

Kitap, Bûtî ile Suriye'li düşünür Cevdet Saîd arasında bir konferansta sosyolojik ve toplumsal değişim hakkında meydana gelen ilmi tartışmadan oluşmaktadır. Dâru'l-Fikr tarafından 1996 yılında yayınlanmış olan kitap, 167 sayfadan oluşmaktadır.

17. Kelimâtun Fî Munâsebât (كلمات فى مناسبات)

Dâru'l-Fikr tarafından 2004'te yayınlanan kitap, 304 sayfadan oluşmaktadır. Kitap, İngilizce' ye de çevrilmiştir.

18. Hâzâ Mâ Kultuhû Emâme Ba'di'r-Ruesâi ve'l-Mulûk (هذا ما قلته أمام بعض الرؤساء والملوك)

Bûtî'nin Hâfız Esad, Ürdün Kral'ı Hüseyin, Fas Kral'ı Hasan ve Beşşâr Esad gibi bazı devlet başkanlarının karşısında yaptığı konuşmalardan oluşmaktadır. Dâru İkra, 2001 yılında 232 sayfa olarak yayınlamıştır.

19. El-Bidâyât: Bâkûretu A'mâli el-Fikriyye (البدايات باكورة أعماله الفكرية)

K kitap, Bûtî'nin fikir hayatının başlangıç dönemini ve bu dönemde çeşitli gazete ve dergilerde yayınladığı yazı ve makalelerini içerir. Dâru'l-Fikr tarafından 2009 yılında yayınlanan kitap, 352 sayfadan oluşmaktadır.

20. Avruba Mine't-Takniyeti ila'r-Ruhâniyye (اوربة من التقنية الى الروحانية)

Bûtî bu kitapta, günümüz Avrupa'nın çektiği manevi sıkıntıları ve gelecekte onları bekleyen tehlikelerden bahsetmektedir. Dâru'l-Fikr tarafından 1999 yılında basılan kitap, 62 sayfadan oluşmaktadır. İngilizce olarak da yayınlanmıştır.

21. Hakâikun An Neş'eti'l-Kavmiyye (حقائق عن نشأة القومية)

Bûtî bu kitapta, ırkçılığın zararlarından bahsetmektedir. 1962 yılında Dimaşk Üniversitesi Mescit Kurulu tarafından yayınlanan kitap, 28 sayfadan oluşmaktadır.

22. El-Hivâru Sebîlu't-Teâyüşi Maa't-Taadüdi ve'l-İhtilâf (الحوار سبيل التعايش مع التعدد والإختلاف)

Kitap, birlikte yaşamın yollarından bahsetmektedir. Dâru'l-Fikr tarafından 1995 yılında yayınlanmıştır. Kitap, 96 sayfadan oluşmaktadır.

23. Zevâbiun ve Esdâun Verâe Kitâbi'l-Cihâdi fi'l-İslâm (زوابع واصداء وراء كتاب الجهاد فى الإسلام)

Bûtî, “Kitâbu’l-Cihâd” adlı kitabına yapılan eleştirilere cevaplar verir. Dâru’l-Fikr tarafından 1994 yılında 79 sayfa olarak yayınlanmıştır.

24. Es-Sebîlu’l-Vahîd fi Zehmeti’l-Ahdâsi’l-Câriye (السبيل الوحيد في زحمة الأحداث الجارية)

Bûtî bu kitapta, Cihat Felsefesi, Cihatta savaş ve barışın kuralları ve mücahitlerin durumundan bahseder. Müesseseti’r-Risâle tarafından 1979 yılında yayınlanan kitap, 32 sayfadan oluşmaktadır.

25. El-İslâmu ve’l-Ğarb (الإسلام والغرب)

Kitap, İslâm medeniyeti ve Batı medeniyeti arasında meydana gelen sıkıntı ve tartışmalara değinmektedir. Dâru’l-Fikr tarafından 2007 yılında basılmıştır. 213 sayfadan oluşmaktadır.

26. Devru’l-Edyân fi’s-Selâmi’l-Âlemî (دور الأديان في سلام العالمي)

Bûtî bu kitapta, Dünya barışında İslâm, Hristiyanlık ve Yahudiliğin rolünü ele alır. 2011 de Dâru’l-Fikr tarafından 192 sayfa olarak yayınlanmıştır.

27. Ez-Zelâmiyyûn ve’n-Nurâniyyûn (الظلاميون و النورانيون)

Bûtî bu kitapta kendini nurâni ve doğru yolda gören bazı karanlık odaklarla ilgili tespitler yapmaktadır. 2011’de Dâru’l-Fikr tarafından yayınlanan kitap, 200 sayfadan oluşmaktadır.

1.3.8. Biyografiyle İlgili Eserleri

1. Şahsiyyâtun İstevkafetnî (شخصيات استوفقتني).

Bûtî bu kitapta, hayatı boyunca kendisini düşündüren Fudayl b. İyâd (v. 187/803), Abdullâh b. Mübârek (v.181/797), Hücutu’l-İslâm İmâm Gazâlî (v.505/1111), Mevlânâ Celâleddîn Rûmî (v.672/1273), Bediuzzamân Said Nûrsî (v.1379/1960) Cemâleddîn el-Efgânî (v.1284/1867) Mustafa el-Sibâî (v.1384/1967) gibi şahsiyetlerin hayatını

ele almaktadır. Kitap, 1999 yılında Dâru'l-Fikr tarafından yayınlanmış olup, 246 sayfadan oluşmaktadır.

2. Hâzâ Vâlidî eş-Şeyh Mollâ Ramadân el-Bûtî Min Vilâdetihî İlä Vefâtih (هذا والدي الشيخ ملاً رمضان البوطي من ولادته الى وفاته)

Bûtî, kendi düşünce yapısını etkileyen ve geliştiren, hayatında herkesten daha fazla etkisi olan, babası Molla Ramazan el-Bûtî'nin hayatını ele almaktadır. Dâru'l-Fikr, tarafından 1998 yılında yayınlanan kitap, 200 sayfadan oluşmaktadır. “Babam Molla Ramazan el-Bûtî hayatı Düşünceler Mücadelesi” adıyla Abdulhadi Timurtaş tarafından Türkçeye tercüme edilerek, Kent yayınları tarafından yayınlanmıştır.

3. Âişe Ummu'l-Mü'minîn (عائشة أم المؤمنين).

Bûtî, iffetli ve mübarek validemiz Hz. Aişe (r.a.)'in hayatını tarafsız bir üslupla kısa bir şekilde ele almaktadır. Kitap, 1996 yılında Mektebetu'l-Fârâbî tarafından yayınlanmıştır. 126 sayfadan oluşmaktadır.

1.3.9. Edebiyatla İlgili Eserleri

1. Mem û Zîn (مموزين)

Bûtî, ünlü şair, âlim, mutasavvıf Şeyh Ahmed Xanî hazretlerinin “Mem û Zîn (Mem ile Zîn) adlı meşhur şiirsel eserini, roman tadında Arapçaya çevirmiştir. 200 sayfadan oluşan kitap, 1982 yılında Dâru'l-Fikr yayınları tarafından basılmıştır. Abdulhadi Timurtaş “Mem û Zîn” adıyla Türkçeye kazandırmış olduğu kitap, Kent yayınları tarafından yayınlanmıştır.

2. Siyamend û Xecê (سيامند بن الادغال)

Bûtî, küçüklüğünde annesinden masal tadında dinlediği meşhur “Siyamend û Xecê” adlı hikâyeyi Arapça olarak kaleme almıştır. 1998 yılında Mektebetu'l-Fârâbî tarafından baskısı yapılan

kitap, 254 sayfadan oluşmaktadır. Abdulhadi Timurtaş tarafından “Siyamend û Xecê adıyla Türkçeye çevirilmiş, Kent yayınları tarafından yayınlanmıştır.

3. Mine’l-Fikri ve’l-Kalbi (من الفكر والقلب)

Bûtî, bu eserde deneme türü yazılarını toplamıştır. Mektebetu’l-Fârâbî tarafından 1999 yılında basılan kitap, 311 sayfadan oluşmaktadır.

4. Fi Sebilillâhi ve’l-Hakki (فى سبيل الله والحق)

Bûtî’nin edebi, kültürel ve sosyal içerikli araştırmalarından oluşmaktadır. Kitap, 1965 yılında Mektebetu’l-Emeviyye tarafından yayınlanmış olup, 152 sayfadan oluşmaktadır.

1.3.10. Yazdığı Dergiler

Bûtî, akademik ve davet çalışmaları yapan çok yönlü bir âlimdir. Yurt içi ve yurt dışında birçok uluslararası konferanslara, görüşmelere ve müzakerelere iştirak etmiştir. Suriye’de ve bazı İslâm ülkelerinde birçok dergi ve gazetelerde makale ve yazıları yayınlamıştır. Araştırıp tespit edebildiklerimiz şunlardır:

1. Eyyâm (Günler) Gazetesi, Dımaşk.
2. Hadâretu’l-İslâm (İslâm Medeniyeti) Dergisi, Dımaşk. Bûtî 1960-1981 yılları arasında değişik yazı ve makalelerini yayınlamıştır.
3. Et-Temedunu’l-İslâmî (İslâmî Kentleşme) Dergisi
4. Mecelletu’l-Va’yi’l-İslâmî (İslâmî Duyarlılık) Dergisi, Kuveyt Vakıflar Bakanlığının çıkardığı dergi.
5. Ulûm (İlimler) Dergisi, Lübnan.
6. Dirâsatu’l-İslâmîyye (İslâmî Araştırmalar) Dergisi, Dımaşk Şeriat Fakültesinin çıkardığı dergi.

7. Tabîbuk (Doktorunuz) Dergisi.

8. el-İctihâd Dergisi

9. en-Nehcu'l-İslâmî (İslâmî Metot) Dergisi

10. Türkiye'de el-Hirâ, Yeni Ümit ve Altınoluk gibi dergilerde bazı makaleleri yayınlanmıştır.

1.4. Bûtî Hakkında Yazılanlar

Bûtî'nin ne derecede velud bir âlim olduğu, yukarıdaki eserlerinden anlaşılacaktır. Bu yoğunlukta eser vermiş bir insan hakkında olumlu olumsuz birçok eserin yazılması da doğaldır. Bûtî'nin lehine ve aleyhine yazılan tez ve makalelerden tespit edebildiklerimiz şunlardır:

1) Muhammed Said Ramazan el-Bûtî: Buhûsun ve Makâlâtun Muhdâtun İleyhi (محمد سعيد رمضان البوطى بحوث ومقالات مهداة إليه). Bûtî için düzenlenen programda Bûtî'nin dostları, öğrencileri ve tanıdıkları katılır. Katılanlar arasında Prof. Dr. Vehbe ez-Zuhaylî, Prof. Dr. Muhammed ez-Zuhaylî, Prof. Dr. Ahmed Bessâm Sâî, Dr. Riyâd Nâsân Ağa, Dr. Ahmed Bedreddin Hassûn, Dr. Abdulaziz el-Hâcî ve Dr. Tevfik el-Bûtî vardır. Dâru'l-Fikr, bu programda Bûtî hakkında söylenenleri, onun için yazılan makaleleri kitap halinde yayınladı. 2002'de yayınlanan kitap, 384 sayfadan oluşmaktadır.

2) El-Bûtî: ed-Davetu ve'l-Cihâdu ve'l-İslâmu's-Siyâsî (البوطى الدعوة والجهاد والإسلام السياسى) Merkezu'l-Hadâre Li Tenmiyeti'l-Fikri'l-İslâmî isimli araştırma merkezi tarafından bu merkezin araştırmacılarından Hişâm Uleyvân ve Fâdî el-Ğavvûş'un kaleme aldığı araştırmadır. 2012 yılında Merkezu'l-Hadâre li'-Tenmiyeti'l-Fikri'i-l-İslâmî (Beyrût), tarafından yayınlanan kitap, 272 Sayfadan oluşmaktadır.

3) **Tekrîmu'l-Bûtî** (تكريم البوطى). Bûtî hakkında 1997'de düzenlenmiş bir kutlama programındaki konuşmalardan oluşmaktadır.

4) **Menhecû'd-Doktor Muhammed Saîd Ramazân el-Bûtî fi'd-Daveti ila'l-İlâh** (منهج الدكتور محمد سعيد رمضان البوطى في الدعوة الى الله). Ezher Üniversitesi Usûlu'd-Dîn Fakültesi İslâmî Davet ve Kültürü bölümünde Hâlid Abdusseme'î Abdullâh tarafından hazırlanan Bûtî ile ilgili yazılmış doktora tezidir.

5) **Ed-Doktor Muhammed Saîd Ramazân el-Bûtî Âsâruhu'l-İlmiyye ve Neşâtuhu'd-Deavî** (الدكتور محمد سعيد رمضان البوطى آثاره العلمية و نشاطه الدعوي). İmâm el-Evzâî Üniversitesinde Hasan Muhammed Murâd tarafından 2005 yılında yazılmış yüksek lisans tezidir.

6) **Müslüman Âlim ve Dînî Lider: Şeyh Muhammed Saîd Ramazân el-Bûtî**. Andreas Christmann'ın kaleme aldığı Muammer İskenderoğlu'nun Türkçeye tercüme ettiği bu makale, Bûtî'yi bir Avrupalı gözüyle değerlendirmektedir. Usûl Dergisi, sayı: 2, Temmuz-Aralık 2004 yılında yayınlanmıştır. 25 sayfadandır oluşmaktadır.

7) **Muhammed Said Ramazan el-Bûtî ve Edebî Kişiliği**. 14-16 Mayıs 2010 tarihleri arasında gerçekleştirilen Uluslararası Şırnak ve Çevresi Sempozyumuna Abdulhadi Timurtaş tarafından sunulan makedir. Şırnak Üniversitesi Yayınları tarafından basılmıştır.

8) **Min Revâir'l-Kur'ân Çerçevesinde Bûtî'nin Kur'ân Tarihi ve Ulûmu'l-Kur'ân'a Yaklaşımları ile Kur'ân'ı Anlama Konusunda Örneklî Çalışmaları**. Halil Aldemir'in 14-16 Mayıs 2010 tarihleri arasında gerçekleştirilen Uluslararası Şırnak ve Çevresi Sempozyumuna sunduğu makale aynı yıl Şırnak Üniversitesi Yayınları tarafından basılmıştır.

9) **Arap Baharının Dinamiği: Ulû'l-Emre İtaatin Teolojisi (Yusuf el-Karadâvî ve Muhammed Said Ramazan el-Bûtî Örneği)**. Ramazan Biçer ve Fehmi Soğukoğlu'nun hazırladığı makale, 2012

yılında Kelam Araştırmaları tarafından yayınlanmıştır. 11 sayfadan oluşmaktadır.

11) **Al-Bouti's attitude towards Fiqh al-Aqalliyât (Master İslâmîc Theology-Leiden)**. Zekeriya Budak'ın 2011 yılında İngilizce yazmış olduğu, Bûtî'nin fıkhu'l-akalliyât (azınlıkların fıkhu) hakkındaki görüşlerini ele alan araştırmasıdır. 60 sayfadan oluşmaktadır.

10) **Een Biografische Studie van Muhammed Sa'id Ramadân al-Bouti en Zijn Houding t.o.v. de Politiek en İslâmîstische Groeperingen**. Zekeriya Budak, Unpublished paper, Leiden University, 2010.

11) **Bid'atu't-Taasubu'l-Mezhebî ve Âsâruhâ'l-Hatire fî Cumûdi'l-Fikri ve İnhitâti'l-Muslimîn (بدعة التعصب المذهبي وأثارها الخطيرة (في الجمود الفكري وانحطاط المسلمين** في الجمود الفكري و انحطاط المسلمين). Bu kitap, eş-Şeyh İyd Abbâsî tarafından Bûtî'nin "el-Lâ Mezhebiyetu Ehteru Bidatun Tuhedidu's-Şeriata'l-İslâmîyye (Mezhepsizlik İslâm Şeriâtını Tehdit Eden En Tehlikeli Bid'attir)" adlı eserine reddiye mahiyetinde yazılmıştır. 1970 yılında el-Mektebetu'l-İslâmîyye (Ammân) tarafından yayınlanan kitap, 352 sayfadan oluşmaktadır.

12) **Rudûdun Alâ Ebâtîl ve Şubuhâtin Havle'l-Cihâd (ردود على (ابطال وشبهات حول الجهاد** اباطيل وشبهات حول الجهاد). Abdulmelik el-Berrak, Bûtî'nin "el-Cihâd fî'l-İslâm" kitabındaki cihâd ile ilgili görüşlerine reddiye olarak yazmıştır. 1997 yılında en-Nûr Li'l-İlâmî'l-İslâmî (Amman) tarafından yayınlanmıştır.

13) **Ve Karne fi Buyûtikunne Munâkeşetun Mevdûiyyetun li Kitâbi'l-Mer'e Beyne Tuğyâni'n-Nizâmî'l-Ğarbiyyi ve Letâifi't-Teşrii'r-Rabbânî (وقرن في بيوتكن مناقشة موضوعية لكتاب المرأة بين طغيان النظام (الغربي ولطائف التشريع الرباني** (الغربي ولطائف التشريع الرباني). Bu kitap, Bûtî'nin "el-Meretu Beyne Tuğyâni'n-Nizâmî'l-Garbîyi ve Letâifi Teşrii'r-Rabbânî (Batı'nın Aşırılığı ile Rabbani Teşri'in Lütüfları Arasında Kadın)" adlı kitabı çerçevesinde, İmaduddîn es-Semmân tarafından yapılan tartışmaları

ele almaktadır. 2003 yılında Dâru'l-Fikr tarafından yayınlanmıştır. Toplam 334 Sayfadan oluşmaktadır.

14) El-Mevkifu'l-Muâsır Mine'l-Menheci's-Selefi fi'l-Bilâdi'l-Arabiyye (الموقف المعاصر من المنهج السلفي في البلاد العربية). Bûtî günümüzde kendilerine selefi diyenlere karşı, Selefliğin kutlu bir dönem olduğunu, bir mezhep olmadığını ifade eder. Bu kitap Bûtî'nin bu yöndeki düşüncelerine cevaplar vermektedir. Mafrec b. Süleymân el-Kavsî'nin kaleme aldığı bu kitap 2002 yılında Dâru'l-Fazile tarafından Riyâd'da basılmıştır.

15) Vakafâtun Ma'd-Doktor el-Bûtî fi Kitâbihi Ani'l-Cihâd (وقفات مع الدكتور البوطي في كتابه عن الجهاد). Abdulâhir Hammâd el-Ğanîmî bu kitapta Bûtî'nin cihat anlayışını eleştirmektedir. Kitap, <https://www.tawhed.ws> (erişim: 23.04.2015) internet sitesinde yayınlanmaktadır.

16) Vakfetun Ma'd-Doktor el-Bûtî fi Mesâilihi (وقفة مع الدكتور البوطي في مسأله). Hişâm Âl Katîf bu kitapta, Bûtî'nin Hz. Ali ve Sahabe ile ilgili görüşlerini eleştirir. Hişâm Âl Katîf, Dâru'r-Rasûlu'l-Ekrem, Beyrût, Lübnan, 1997.

17) Edvâun Alâ Kitâbi'l-Cihâdi fi'l-İslâmî (اضواء على كتاب الجهاد في الإسلام). Muhammed Adnân Sâlim'in kaleme aldığı bu Kitap, Bûtî'nin Cihâd ile ilgili yazdığı kitabının önemine dikkat çekmektedir. 1995 yılında Dâru'l-Fikr tarafından yayınlanmıştır.

18) Hivâru ve Munâkaşatu Kitâbi Âişe Ummi'l-Muminîn li'd-Doktor el-Bûtî (حوار ومناقشة كتاب عائشة أم المؤمنين لدكتور البوطي). Hişâm Âl Katîf, Dâru'r-Rasûli'l-Ekrem, Beyrût, Lübnân, 1998, 268 Sayfa. Yazar bu kitapta Bûtî'nin Şiilere olan yaklaşımını eleştirmektedir.

19) Er-Reddu'l-İlmî (الرد العلمي). Eş-Şeyh Usâme es-Seyyid, Cemiyetu'l-Meşârii'l-İslâmîyye (el-Ahbâş), Beyrût, Lübnân, 1998. Kitapta "Habeşi" olarak adlandırılan cemaatın Bûtî'ye yönelik tenkitleri yer almaktadır.

20) El-Beyânu bi'd-Delîli limâ fi Nasîhati'r-Rıfâi ve Mukadimetu'l-Bûtî Mine'l-Kizbi'l-Vâdih vet't-Tadlîl (البيان بالدليل لما (فى نصيحة الرفاعى ومقدمة البوطى من الكذب الواضح والتضليل). Sâlih el-Fevzân, Dâru'l-Âsime Lî'n-Naşri ve't-Tevzîi, 1999, Riyâd, 64 sayfadandır. Kuveytli alim Yusuf b. Es-Seyyîd el-Hâşim er-Rıfâî'nin kaleme aldığı, Bûtî'nin takdim yazdığı "Nasîhatun li İhvâninâ Ulemâu Necd" adlı kitaba rediyye olarak yazılmıştır.

21) Reddu'd-Doktor Sâlih el-Fevzân Ala'l-Bûtî fi Kitâbihi "es-Selefiyyetu Merhaletun Zemeniyetun Mubâreketun lâ Mezhebun İslâmîyyun" (رد الكتور صالح الفوزان على البوطى فى كتابه السلفية مرحلة زمنية مباركة (لا مذهب إسلامي). Sâlih Fevzân, 2002. Bûtî'nin "es-Selefiyye" adlı kitabına eleştirisi olarak yazmıştır.

22) Sadanetu Heyâkili'l-Vehm: Nakdu'l-Akli'l-Fikhî (el-Bûtî Numûzecen) (سدنة هياكل الوهم نقد العقل الفقهي البوطى نموذجاً). Abdurrazzâk İyd, Dâru'l-Tulay'a, Beyrût, Lübnân, 2003.

23) El-Bûtî: Tevâfuku'l-Akli Maa'n-Nakli ve Yusru'l-İnsân Maa İnsâniyyeti'l-İnsâni (البوطى توافق العقل مع النقل ويسر الانسان مع إنسانية (الانسان). Alâddîn Âl Reşî,

24) El-Bûtî ve Mevcâtu'n-Nakd (البوطى وموجات النقد). Abdurrahman el-Hâc İbrâhîm bu makalede, Bûtî 'ye yapılan eleştirileri ele alır.

25) Min Ravâi Efkâri Muhammed Saîd Ramazân el-Bûtî (من (روائع أفكار محمد سعيد رمضان البوطى). Reymâ Muhammed Enîs el-Hakîm, Merkezu'n-Nâkıdu's-Sikâfî, Dımaşk, 2009.

26) El-Bûtî ve's-Selefiyyetu ve Kadâyâ Uhrâ...! (البوطى و السلفية و (قضايا أخرى). Abdulkâdir Hâmid, Mecelletu'l-Beyân, Sayı: 34, Yıl: 1990.

27) El-Fakihu ve's-Sultân (الفقيه والسلطان). Muhammed Alî el-Âtâsî, Mevkiu'ş-Şeffâf, 19 Kasım 2004.

28) **el-Hiyelü'l-Fıkhîyye beyne'l-Bûtî ve İbnu'l-Cevzî** (الحيل الفقهية بين البوطي و ابن الجوزي), Yunus Refik el-Mısrî'nin kaleme aldığı bu makale Bûtî ile İbnu'l-Cevzî'nin hiyel ile ilgili görüşlerini karşılaştırmalı olarak ele alır.

2. Bûtî'nin Fıkıhçılığı

Bûtî, fıkıhın oluşum, gelişim ve günümüze kadar gelmesinin temelini teşkil eden en önemli ilmin “usûlu'l-fıkh” olduğunu söylemektedir. Bûtî, usûlu'l-fıkh'a kısaca “nassları yorumlama kaideleri” demektedir.¹⁸

Bûtî'nin, usûlu'l-fıkh konularında genelde klasik usûlcülerin yöntemini takip ederken, özelde de Gazâlî, Âmidî ve Râzî'nin görüşlerine itimat ettiği görülmektedir.¹⁹

Bûtî, ders verdiği öğrencilerine sürekli tekrarladığı şu husus onun fıkıh ve usûlde hassasiyet gösterdiği noktayı ortaya koymaktadır: “Günümüzde fıkıh ve usûlü hakkında yazılanlar ne kadar açık ve faydalı olursa olsun, bu durum sizi fıkıhın ana kitapları (klasik kitapları) okuyup araştırmaktan alıkoymasın. Fıkıh ve usûlü hakkında yazılan yeni kitaplar, eskilerin anlaşılması ve kapalı kalan sözlerin anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Eğer geçmişte yazılan ana kitaplar olarak bilinen çalışmalarını okuyup araştırmamak, ilmimize güven kalmaz.”²⁰

Bûtî'nin öğrencilerine bu tavsiyesi, onun fıkıh geleneğine ve klasik fıkıh âlimlerine olan bağlılığını bu hususa olan hassasiyetini ve takip ettiği fıkıhî çizgiyi bize göstermektedir.

Bûtî, neshin vaki olduğuna dair akli ve nakli deliller olduğunu söyler. Bütün şeriatlarda, neshin aklen ve naklen mevcut olduğunu ve

¹⁸ Muhammed Said Ramazan el-Bûtî, *İşkâliyetu Tecdîdi Usûli'l-Fıkh*, Dâru'l-Fıkr, Dimaşk, 2006, 159; Bûtî, *Mebâhisu'l-Kitâbi ve's-Sünne*, 9.

¹⁹ Bûtî, *Mebâhisu'l-Kitâbi ve's-Sünne*, 95.

²⁰ Muhammed Said Ramazan el-Bûtî, *Mebâhisu'l-Kitâbi ve's-Sünneti*, Menşûrât Câmîatu Dimaşk, 1992, 7.

bu hususta ittifak ettiklerinin, İslâm âlimlerinden sadece Ebû Müslim el-İsfehânî (v.322/934) 'nin buna muhalefet ettiğini ifade eder.²¹

Klasik dönem öncesi İctihât sisteminin esnekliğini tekrar kazanması yönündeki istekliliğine rağmen Bûtî, "ictihâda bakarken bencilce keyfilik (menfaat ve keyfi)" olarak isimlendirdiği şeyi reddeder. Bazıları (modernistler) içtihadın rüyalarını gerçekleştirecek, bütün kapıları açacak ve bütün engelleri kaldıracak, yasaklanmış her şeyi yapmak için bir çeşit izin verecek bir tür gizli bir reçete olduğuna inanıyor. Ona göre, her bir ferdin kendi ictihâdını yapma hakkının olması gerektiği fikri kabul edilemezdir. Aksine ictihât süreci, ilgili kaynakların derin bilgisini ve kuralları asıl kaynaklardan modern durumlara uygulayabilecek yeteneği gerektirir. Mukallid, müctehidin bilgi seviyesine ulaşamadığı sürece ona uymak zorundadır.²²

Dini bilgiye dair bu hiyerarşik görüşünü Şatbî'nin bir sözüyle destekleyen Bûtî, entellektüel açıdan mukallidin daha aşağı seviyede olması durumunda Kur'an ve Sünnet'in müctehid için bağlayıcı olması gibi müctehidin ictihadının da mukallid için bağlayıcı olduğunu iddia eder. Bûtî, kurulu otoriteyle mücadele eden modernistlerin tehdidini hissediyor: Mukallidin her gün imamını değiştirmesi, sonra da onu başka bir imamla değiştirmesi nasıl mümkün olur? Bu her ay mı, yoksa her yıl mı olmalı? Şayet mukallid bunu yapmak zorunda ise bu zorunluluğu destekleyen fıkhi delil nerededir?'

Bûtî devamında şöyle sorar: Şayet insanlar imamlarına uymayı bırakırlarsa ne olur? Bûtî cevabı da şöyle verir: Bu insanların evlerini inşa ederken mühendislerin bilgisini; hastalarını tedavi ederken doktorların bilgisini; fabrikalarını işletirken uzmanların bilgisini yok saymaları gibi bir şeydir. Bunun sonunun nereye varacağında bir şüphe yoktur: Tehlikeli bir kaos. İnsanlar kendi evlerini yıkacaklar, nefislerini sindirecekler ve fakirliğe maruz kalacaklar. Bütün bunlar

---

²¹ Bûtî, *Mebâhisu'l-Kitabi ve's-Sünne*, 269.

²² Timurtaş, "*Bûtî'nin Tecdit ve Müctehidlik Anlayışı*", 36.

insanların ictihadı gerçek yerinden indirip hiç bir kurala uymaksızın onu kullanmalarından ve onların Allah'ın toplu işbirliği, yardımlaşma, öğretim ve farklı insan grupları arasında danışmadan oluşan fıkhi uygulamalarını yok saymalarından kaynaklanır.

Hüküm çıkarma ilmini uygun tıbbi teşhisle karşılaştırarak Bûtî, okuyucusuna uzmanlaşmanın önemli olduğu bir dönemde yaşadığını bildiriyor: Çocuğu ciddi bir şekilde hasta olan bir babanın eğitim görmüş bir doktora danışması yerine, sadece tıp kitaplarına bakarak kendi kendine o çocuğa yanlış bir ilaç vermesi günah değil midir? Bûtî şu sonuca varıyor: Dini konularda herkesin kendi kendinin müftüsü olmak amacıyla kaynakları çalışması aptalca ve tehlikeli bir şeydir.

Buna ilave olarak Bûtî, İslam hukuku, fıkıh usulu veya erken dönem İslam tarihi konusunda iyi bilgi sahibi olamamış İslamcılar arasında gözlemlediği seçmeci ictihad uygulamasına karşı da okuyucusunu uyarır. Onlar önce bir meselenin İslami olduğuna kani olduktan sonra, önceden benimsedikleri bu durumu destekleyen metinler seçerek kendi durumlarını meşrulaştırmaya çalışırlar. Fakat geleneksel olarak her bir mesele müstakil olarak ele alınmalı ve bir amaca ulaşma vasıtası olarak görülmemelidir.

Bûtî'ye göre tecdit, değiştirmek değildir. Resulullah (s.a.v) şöyle der: *"Haberiniz olsun ki bazı adamlar, sürüsünden ayrılmış devenin su havuzundan kovulduğu gibi benim havuzumdan kovulacaklardır. Ben "haydi gelin, haydi gelin" derim. "Senden sonra ne değiştiklerini bilmezsin" denilir. Ben de "def olun, def olun" derim."*²³ Ona göre tecdit şuna benzer: Evinden bir-iki sene uzak kalan bir kişi döndüğünde her tarafta toz toprak birikmiş olduğunu görür. Evin planını değiştirmeden toz ve toprakları kaldırır temizler yeniden boyar ve benzeri değişiklikleri yapar.²⁴

²³ Mâlik, *"Tahâret"*, I, 28, (58).

²⁴ Timurtaş, *"Bûtî'nin Tecdit ve Müctehidlik Anlayışı"*, 36.

Bûtî, 18. asırdan itibaren İslam dünyasında yaygın olarak görülen tecdit ve ıslâh hareketlerinin Cemâleddîn el-Afgânî (v.1314/1897), öğrencisi Muhammed Abduh (v.1323/1905) ve onların yolunda gidenlerin hareketi olduğunu, ancak bu hareketin, sadece şekil olarak tecdit olarak sayıldığını, gerçeğe ve realiteye bakıldığında adı geçen şahısların kullanıldığını belirtir. Bûtî'ye göre, sürekli devam eden gelen gerçek bir tecdit ve her asır, her nesil ve her çağda tecdide katkıda bulunan âlimlerden oluşan müteaddit gruplar vardır. Örneğin İmâm İmâm Cüveynî (v. 438/1047), Gazâlî (v.505/1111), Fahreddin er-Râzî (v.606/1209), İmâm Nevevî (v.676/1277) ve İzz b. Abdüsselam (v. 660/1262) birer müceddittirler.

Bûtî, son dönemlerde Müslümanlara dinini ve şariatını savunmak için çaba ve cihat ruhunu uyandıracak bir müceddit olarak, yeni dönemde muhalefetin sembolü olmuş olan Allah'ın Müslümanlara lütfettiği âlim Bediüzzaman'ı örnek vermektedir.²⁵ Günümüzde de her yıl Cidde'de düzenlenen ve İslam Konferansı Örgütüne bağlı olan Fıkıh Kongresi'nin ictihad görevini yerine getirdiğini, bu kongrede bir araya gelen İslam dünyası âlimleri, yeni problemleri, yeni örf ve ihtiyaçları araştırıp, İslam'daki hükmünü belirttiklerini ifade eder.²⁶

Bûtî'nin görüşlerinin çoğu klasik hukuk geleneği çerçevesi içinde ifade edilmiş olup, sıkça Kur'ân âyetlerine, Hz. Peygamber'in hadîslerine ve önde gelen klasik âlimlerin, özellikle de İmâm Nevevî, Gazalî ve Şâfiî'nin görüşlerine atıflar içerir. Bûtî, az da olsa tabii olduğu Şâfiî mezhebinin dışındaki farklı fikhî görüşlere göre de fetva vermiştir.²⁷

Bûtî, fetvalarında bazen Mâlikî mezhebini,²⁸ bazen Hanefî mezhebini, bazen Hanbelî mezhebini²⁹ bazen de cumhûra muhalefet

---

²⁵ Bûtî, *Mine'l-Fıkri ve'l-Kalbi*, 244.

²⁶ Timurtaş, "Bûtî'nin Tecdit ve Müctehidlik Anlayışı", 33-35.

²⁷ Bûtî, *Mebâhisu'l-Kitâbi ve's-Sünne*, 199, 229; *Meşûrât İctimâiyye*, 23.

²⁸ Bûtî, *Mebâhisu'l-Kitâbi ve's-Sünne*, 229.

eden görüşe³⁰ yer vermiştir. Bûtî'nin Şâfiî mezhebine göre verdiği fetvalara baktığımızda, genellikle İmâm Nevevî'ye paralel görüşlerde bulunduğu görülmektedir.

Bûtî, fetvalarında maslahat prensibini dikkate alır. O, maslahatın İslâm hukukunda önemli bir prensip olduğunu, Kur'ân ve Sünnette Yüce Allah'ın devamlı insanların ve Müslümanların maslahatını gözettiğini ifade eder. Ancak maslahatın naslara öncelenmemesi gerektiğini, sadece şer'î delillerle çatışmayan maslahatlara itibar edilebileceğini söyler. Bûtî, nass ile maslahatın çatışması durumunda maslahata öncelik verilmesi gerektiği fikrine, her türlü istismarın önünü açtığı ve dini tahrip edeceği gerekçesiyle karşı çıkar. O, bu görüşün meşruiyetine dair şer'î bir delil bulunmadığını ifade eder.³¹

Bûtî, meselelerin hükümleriyle ilgili fetvalar verirken bazen “قُلْتُ” dedim” tabirini kullanır.³² Buna rağmen Bûtî, kendisinin müftü olmadığını bu makama uzak olduğunu sadece âlimlerden ve müctehitlerden nakledip onlara tabi olduğunu ifade etmektedir.³³

Bûtî'nin kendisini bu şekilde değerlendirmesi, tevazu olarak görülebilir. Zira günümüzün en önemli İslâm hukukçusu kabul edilen ve kırk yıllık arkadaşı olan Vehbe Zuhâyli onu müceddit olarak vafsetmektedir.³⁴ Bûtî'nin verdiği fetvalara baktığımızda onu meselede müctehit veya sözüne itimat edilen tercih ehli kategorisine dâhil etmek mümkündür.

²⁹ Muhammed Said Ramazan el-Bûtî, *Meşverât İctimâiyye*, Dâru'l-Fıkr, Dımaşk, 2001, 23.

³⁰ Bûtî, *Mebâhisu'l-Kitâbi ve's-Sünne*, 199.

³¹ Bûtî, Muhammed Said Ramazan, *Davâbitu'l-Maslaha fi's-Şerîati'l-İslâmiyye*, Dâru'l-Fıkr, Dımaşk, 2005, 119-125.

³² Muhammed Said Ramazan el-Bûtî, *Maa'n-Nâs Meşverât ve Fetâvâ I-II*, Dâru'l-Fıkr, Dımaşk, 2010, I, 7.

³³ Bûtî, *Maa'n-Nâs I*, 9.

³⁴ Zuhaylî, “ed-Doktor Bûtî Min Hilâli Kutubihî Fi'l-Fıkhî ve'l-Usûl”, 43.

Gerek Suriye başta olmak üzere Arap âleminde gerek Müslümanların yaşadığı diğer birçok yerde temayüz ettiği fıkıh alanında Bûtî'ye ciddi manada sorular yöneltilmiş, fetvalar istenilmiştir. O bu soruları televizyon, kitap, makale, telefon ve hatta internet yoluyla cevaplamaya çalışmış, verdiği cevapları "Maa'n-Nâs I-II, Meşverât İctimâiyye, kitaplarında ele almıştır.

Bûtî, fetva kitapları hariç eserlerinde konuları oldukça ayrıntılı anlatılmıştır. En mahrem sorulara bile cevap vermiştir.

Bûtî'nin bazı meselelerde Kitâp, Sünnet, İcmâ ve Kıyas'tan sonra maslahatı kullandığı görülmektedir. Örneğin, tecavüze uğramış bir kadın evlendikten sonra eşinin kendisine yaklaşmasını engelleyince doktora başvurur. Doktor bunun ancak gerçek olmayan (sanal) şehveti tahrik edici görüntüleri seyretmekle tedavisinin olabileceğini söyler. Koca, eşine o görüntüleri seyrettirir ve kadın iyileşir. Bûtî'ye bu görüntüleri seyretmenin hükmü sorulur. Bûtî, bu durumu zarûrî hallerde haram ile tedaviye benzetmiş "zaruret mahzuratları helal kılar" kâidesine dayanarak cevaz fetvasını vermiştir.³⁵

SONUÇ

Son dönem İslâm hukukçularından olan Bûtî, güçlü kalemi, etkileyici ve samimi hitabeti, ilmî, edebî ve fikrî yönüyle İslâm dünyasının önde gelen âlimlerindedir. Hemen her alanda sahip olduğu bilgi birikimiyle, Müslümanların içinde bulunduğu problemlere cevaplar vermeye çalışmış ve büyük kitleler tarafından takip edilmiş bir şahsiyettir. Son zamanların en renkli simalarından biri olan Bûtî, eser sayısının çokluğuyla beraber çalışmalarının birçok alana yayılmasıyla dikkatleri üzerine çekmiştir.

---

³⁵ Bûtî, *Maa'n-Nâs*, I, 5.

Bûtî, fetva kitapları hariç eserlerinde konular oldukça ayrıntılı anlatılmıştır. En mahrem sorulara bile cevap vermiştir.

Bûtî, modernist görüşü İslâmî geleneğin önemli bir parçasının kaybı olarak görür ve modernistleri gayr-ı müslimlerin ekmeğine yağ sürmekle eleştirir.

Bûtî'nin yaptığı bütün çalışmalara bakıldığında, çağımızın toplumsal sorunlarını temel alan bir çizgiyi takip ettiği görülmektedir. Mücadeleci yapısından ve siyasete olan yakınlığından dolayı akademisyenlik hayatı çoğu kez polemiklerle geçmiştir. Bilhassa 2011 yılında Suriye'de başlayan olaylarda mevcut durumun olacak olan durumdan daha iyi olacağı öngörüsüyle hükümete karşı muharebe şeklindeki muhalefete karşı çıktığından dolayı birçok eleştirilere muhatap olmuştur. Bu düşünce Bûtî'nin hükümet yanlısı olduğu algısını oluşturmuş, muhaliflerce hedef olmuş, tüm bunların neticesinde vaaz verirken şehit edilmiştir.

Bûtî, her ferdin ictihâd etme hakkına sahip olması gerektiği fikrini kabul etmemektedir. Çünkü ictihâd, şer'î kaynaklar hakkında derin bilgi sahibi olmayı ve bu bilgileri yeni durumlara uygulayabilecek yeteneği gerektirir. Müslümanların çoğunluğunun bu seviye gelmesi pratikte mümkün değildir. O, ictihâd ehliyetine sahip olmayan Müslümanların, güvenilir bir mezhebe uyması gerektiğini açıkça ifade eder. Bûtî, herkesin içtihadı kalkışmasının toplumda kaosa sebep olabileceğini belirtir.

Bûtî, ilmî ve davetçi kişiliği ile temayüz etmiş, usûlda mütekellimin metodunu, fıkhıta Şafiî mezhebini benimsemiş ve özellikle sünnî Müslümanların çoğunluğunun itibarını kazanmış önde gelen çağdaş bir İslâm âlimidir.

BİBLİYOGRAFYA

ANDREAS, CHRISTMANN, "Müslüman Âlim ve Dini Lider: Şeyh Muhammed Said Ramazan el-Bûtî", Çev. Muammer İskenderoğlu, Usul İslami Araştırmalar Dergisi, Sayı:2, Temmuz-Aralık, 2004.

ALDEMİR, Halil, "Min Revâiu'l-Kur'ân Çerçevesinde Bûtî'nin Kur'ân Tarihi ve Ulûmu'l-Kur'ân'a Yaklaşımları ile Kur'ân'ı Anlama Konusunda Örnekli Çalışmaları", Uluslararası Şırnak Çevresi Sempozyumu, 2010. ss. 663-674.

BİÇER Ramazan, Fehmi Soğukoğlu, *Arap Baharının Dinamiği: Ulû'l-Emre İtaatın Teolojisi (Yusuf el-Kardâvî ve Muhammed Said Ramazan el-Bûtî Örneği)*, Kalam Araştırmaları (KADER), 10:1, 2012.

BÛTÎ, Muhammed Said Ramazan, *Babam (çev. Abdulhadi Timurtaş)*, Kent Yay. İstanbul, 2007.

_____, *Davâbitu'l-Maslaha fi's-Şeriatî'l-İslâmiyye*, Dâru'l-Fikir, Dınişk, 2005.

_____, *Hazihi Müşkilatuhum*, Daru'l-Fikir, Dınişk, 1990.

_____, *Ma'aan-Nâs Meşûrat ve Fetâvâ*, I, Dâru'l-Fikir, Dınişk, 2010.

_____, *Ma'aan-Nâs Meşûrât ve Fetâvâ*, II, Dâru'l-Fikir, Dınişk, 2009.

_____, *Mebâhisu'l-Kitâbi ve's-Sünne*, Menşûrâtı Camiatu Dınişk, Dınişk, 1991-1992.

_____, *Mes'eletu't-Tahdîdu'n-Nesli Vikâyeten ve İlâcen*, Mektebetu'l-Fârâbî, Dınişk, 1988,

_____, *Meşûrât İctimâiyye*, Dâru'l-Fikir, Dınişk, 2001.

_____, *Mezhepsizlik İslâm Şeriâtını Tehdit Eden En Tehlikeli Bid'attir* (Çev. Süleyman Çevik), Bedir Yay. İstanbul, 1995.

_____, *Mine'l-Fikri ve'l-Kalbi*, Mektebetu'l-Farabî, Dımışk, 1972.

_____, *Min Ravâii'l-Kur'ân*, Mektebetu'l-Fârâbî, Dımışk, 1977.

_____, *Es-Selefiyyetu Merheletun Zemeniyyetun Mubâreketun Lâ Mezhebun İslamiyun*, Dâru'l-Fikir, Dımışk, 1998.

<http://www.neseemu's-sham.net> (erişim: 20.04.2015).

MSJIDIBA, "Daiye eş Şeyh ed Doktor Muhammed Said Ramazan el Buti hayatuhu ve asaruhu,"

<http://www.msjidoba.com/vb/showthread.php?t=63>; (erişim: 11.04.2015).

TİMURTAŞ, Abdulhadi, *Bûtî'nin Edebi Kişiliği*, Uluslararası Şırnak ve Çevresi Sempozyumu (14-16 Mayıs 2010).

_____, "Bûtî'nin Tecdit ve Müctehidlik Anlayışı", Bilge Adam Dergisi, Yıl: 3, Sayı: 9-10.

ULEYVÂN Hişam, EL-GAVVUŞ Fadi, *Bûtî: Davet, Cihat ve Siyasi İslam*, Merkezi'l-Hadare li't-Tenmiyeti'l-Fikri'l-İslâmî, Beyrût, 2012.

ZUHAYLÎ, Muhammed, "el-Ustâz ed-Doktor Muhammed Said Ramazan el-Bûtî ed-Dâiiyetu'l-Evvel Vâsitetu'l-İkd", Muhammed Said Ramadan el-Bûtî: *Buhûsun ve Makâlâtun Muhdâtun İleyhi*, Dâru'l-Fikr, Dımaşk, 2002, ss. 93-97.

ZUHAYLÎ, Vehbe, "ed-Doktor Bûtî Min Hilâli Kutubihi Fi'l-Fıkhî ve'l-Usûli" Muhammed Said Ramazan el-Bûtî: *Buhusun ve Makâlâtun Muhdâtun İleyhi*", Dâru'l-Fikir, Dımaşk, 2002, s.41-69